notiser och
rapporter från

PEDAGOGISK-
PSYKOLOGISKA
INSTITUTIONEN

LÄRARHÖGSKOLAN
FACK, 200 45 MALMÖ 23

pedagogisk-psykologiska problem

Annerblom, M.-L.:

EN IMPRESSIONISTISK INNEHÅLLSANALYS AV INTERVJUER MED FORSKARE PÅ PEDAGOGISKA INSTITUTIONER I SVERIGE

Nr 255 November 1974

EN IMPRESSIONISTISK INNEHÅLLSANALYS AV INTERVJUER MED FORSKARE PÅ PEDAGOGISKA INSTITUTIONER I SVERIGE

Marie-Louise Annerblom

Annerblom, M.-L. En impressionistisk innehållsanalys av intervjuer med forskare på pedagogiska institutioner i Sverige./Interviews with researchers in departments of education in Sweden: An impressionistic analysis./ Pedagogisk-psykologiska problem (Malmö: Lärarhögskolan), Nr 255, 1974.

Denna rapport beskriver genom impressionistisk analys av ett intervjumaterial 40 pedagogiska forskares åsikter kring forskningsprocessen. Analysen omfattar motivation, informationssökning, kontakter, påverkan på projektskiss, intresseområde, livssituation, programbudgetering, administration och praktiska problem, personlig referensram, nuvarande projekt och metodik.

Nyckelord: Intervju, impressionistisk analys, pedagogiska forskare, forskningsprocess.

INNEHÅLL

1. INLEDNING

Föreliggande rapport har utarbetats i olika etapper, vilket medfört svårigheter att integrera materialet till en sammanhängande helhet. Först bearbetades 10 intervjuer som tillhörde de först utskrivna av samtliga 40 intervjuer. Bland dessa valde jag ut några forskare som jag var intresserad av och tidigare hade hört talas om. Vid denna tidpunkt var det oklart huruvida jag skulle analysera samtliga intervjuer i materialet. Vi ville först vänta och se dels hur lång tid bearbetningen tog, dels vilken typ av information man kunde erhålla genom detta bearbetningsförfarande. Den information vi var intresserade av att få fram ur denna analys var en typ av kompletterande och idégivande information, som var svårare att vid denna tidpunkt utvinna genom den datorbaserade analysen som samtidigt applicerades på materialet. Intervjuerna var ganska omfångsrika och varierade mellan 40-150 maskinskrivna A4-ark, och en sammanfattande överblick av materialet skulle sannolikt vara till stor hjälp vid bedömning av andra bearbetningsmetoder inom projektet.

Det arbetsnamn vi valde för den analysteknik jag skulle använda mig av var impressionistisk analys, vilket implicerade ett ställningstagande för en subjektivt färgad rapport, där just mina intryck av intervjuerna, forskarna och de svar dessa avgivit skulle bilda grund för en övergripande sammanfattning. De diskussioner som förekom i anslutning till valet av analysteknik utmynnade i en debatt kring objektivitet, subjektivitet och mer eller mindre strukturerade tillvägagångssätt vid analysen. För att tillgodose krav från olika håll beslöts att jag skulle skriva ett kortare avsnitt, där jag tog fram trender och personliga intryck och i sammanhanget försöka gå ytterligare ett steg utöver ett redovisande av forskarnas manifesta attityder, dels ett avsnitt där jag mer systematiskt redovisade de svar forskarna givit på enskilda frågor. När man läser en intervju, tar del av ett samtal eller överhuvudtaget upptar ett meddelande som en annan person avger, kan man förenklat påstå att man dels tar del av vissa fakta, dels gör en tolkning, "läser mellan raderna", osv. Denna process har inom forskningen noggrant analyserats och man gör ständiga försök till åtskillnad mellan fakta och tolkningar av fakta. Denna strävan kan ur en viss synvinkel sägas vara forskningens kärna. På detta sätt går emellertid en mängd latent information förlorad, som är mera svårgripbar och svårare att redovisa eller bevisa. Denna typ av information baserad på en sorts intuitiv slutledningsförmåga hänvisas ofta till andra områden än forskningens, såsom litteratur, konst, etc. Man kan dock påstå att i ett visst skede inom forskningsprocessen borde dessa kunskaper kunna utnyttjas för att ge inspiration och idéuppslag.

Del I och II har i princip följt samma analysteknik, i del II har dock vissa förbättringar och förändringar i tekniken gjort att vissa anmärkningar kan vara på sin plats. Jag har i den andra delen gjort ytterligare försök att

avgränsa vad forskarna ansett i en speciell fråga genom att i möjligaste mån först i en tolkande sammanfattning införa egna värderingar och bedömningar.

Från början antog jag själv att rapporten skulle bli mycket subjektivt färgad. Jag har dock blivit mer och mer övertygad om att dessa farhågor är överdrivna och att man i större utsträckning än man anar i stort kan utvinna både saklig och relevant information på detta sätt. En jämförelse med resultaten från skattningsskalorna efter det att analysen avslutats stärker denna uppfattning. Eftersom jag medverkat i projektet under ett och ett halvts års tid har naturligtvis min attityd förändrats under arbetets gång. Trots den uttröttande och utnötande effekt det haft att arbeta med ett och samma material under så lång tid, tror jag ändå att framför allt del II kan sägas ligga nära det "objektivitetskrav" man rimligtvis kan ställa på en enskild person som analyserar en text. Vid utarbetandet av del II hade det mesta av engagemang och reaktion från min sida ebbat ut och jag intog på gott och ont en mer neutralt oengagerad hållning till hela materialet.

Eftersom jag själv utgjort "det analysinstrument" som penetrerat dessa forskarintervjuer har vid flera tillfällen framkommit förslag om att jag skulle redovisa min bakgrund, mina idéer och min syn på forskningen. Detta förefaller vara ett rimligt krav och trots de rationaliseringar man oundvikligen för in i en sådan presentation kan det kanske ändå vara på sin plats med en kort redovisning av vem jag är och vad jag själv anser mig stå för i forskningshänseende.

När jag började arbeta med intervjumaterialet hade jag ingen större erfarenhet av forskningsarbete. Jag kände inte närmare till forskningen i Sverige och hade själv inte tidigare arbetat vid pedagogiska institutionen i Malmö. Jag saknade alltså själv erfarenhet när det gällde forskning, och mina föreställningar kring forskning och hur den skulle bedrivas mest baserades på ett önsketänkande från min sida. Innan man börjar forska tror jag många förknippar forskning med frihet, och någonstans tror jag att även jag hade denna bild i bakhuvudet. Jag tror också att min attityd till forskning var knuten till vissa ämnesområden som jag ansåg väsentliga att undersöka. Min grundsyn när det gäller forskning var kritisk och ifrågasättande. Jag var intresserad av vetenskapsteoretisk debatt och frågor som rörde grunden till varför man forskar. Orsaken till detta kan kanske delvis förklaras genom min bakgrund. Efter studentexamen påbörjade jag en icke akademisk utbildning och arbetade periodvis inom skilda yrkesområden. Min intresseinriktning förändrades och jag började läsa till fil kand examen vid Stockholms universitet med beteendevetenskaplig inriktning och påbörjade därefter forskarutbildningen i pedagogik i Malmö. Eftersom jag inte från början var inställd på akademiska studier, utan sysslat med helt andra saker under en period kan detta

ha påverkat mig i min syn på forskningen som samhällsföreteelse. Jag har heller inte genom min bakgrund en akademisk tradition att naturligt falla tillbaka på. Några av dessa faktorer kan möjligtvis ha bidragit till min egen forskningssyn med ifrågasättande av grundläggande värderingar och mål som mest utmärkande drag.

1.1 Diskussioner kring utformandet av intervju, intervjufrågor och analysteknik

Intervjufrågor

Vid utformandet av intervjuformuläret diskuterades frågeformuleringar och frågeställningar. Min personliga intresseriktning var som nämnts riktad mot ifrågasättande av grundläggande värderingar inom vetenskapen. Jag var nyfiken på varför människor forskade. Inom projektet hade tidigare gjorts en probleminventering kring forskning (se Bierschenk, 1974). Utifrån dessa diskussioner sammanställdes under olika intresseområden frågor kring forskningsprocessen. Själv var jag redan från början intresserad av personlighetspsykologiska faktorer.

Utgångspunkten för formulerandet av intervjufrågorna innebar en stark systematisering och strukturering. Strukturera är ett lämpligt ord att använda i sammanhanget, eftersom projektets huvudsyfte varit att just försöka finna struktur i forskningsprocessen. Redan före utformningen av intervjuformuläret valde man att se forskningsprocessen i tre olika faser, varav den första kallades idégenereringsfasen.

Vid utformningen av själva formuleringen av frågorna ifrågasatte jag om en term som idégenerering var den mest lämpliga att använda. Min syn på utformningen av intervjuerna riktade sig bl a mot den starka struktureringen och specialiseringen av t ex språket. Vid ett specialseminarium, där en strukturerad respektive ostrukturerad utformning av intervjuerna diskuterades, stödde övriga personer det strukturerade synsättet.

Intervju

Den intervjuteknik man valde att använda var flexibel. Intervjun betraktades som en påverkansprocess, där intervjuaren aktivt träder in för att debattera egna synpunkter, vilket i efterhand på några punkter i intervjun visade sig särskilt tydligt. Intervjuresan planerades så att två intervjuer per dag betraktades som lämpligt, och intervjuerna varade mellan 2 och 8 timmar. Intervjuarens bedömning av den tidsmässiga uppläggningen var att den var lagom lång. Personerna var aktiva och självständiga och krävde samverkan. Intervjuaren bekräftade efter genomförandet av intervjuerna att en mera konventionell form av intervjun hade varit omöjlig att genomföra med detta urval av personer.

Analysmetod

Före genomförandet av intervjuresan testades intervjufrågorna i fem provintervjuer på försökspersoner från institutionen. Dessa intervjuer inspelades på videoband för att därefter diskuteras av projektledaren och mig. Denna självkonfrontation och kritik fick andra delar av intervjun än den rent verbala att framstå som väsentliga.

Jag märkte en väsentlig skillnad på bedömningen av en intervju om jag avlyssnat den från bandspelare eller sett den i TV. Denna skillnad i bedömning av väsentligheter från det ena mediet till det andra kan ses som fingervisningar om hur ett material - ett budskap - transformeras och förändras beroende på de medium det passerar.

Om man ser på intervjumaterialet och det budskap intervjupersonerna förmedlar, så föreligger en lång process av tankar som transformeras till ord som tolkas av intervjuaren, tolkas på nytt osv. En kommunikationsprocess som bandas och därefter nertecknas av sekreterare, utan kunskap om vetenskapliga specialistområden, kan medföra bortfall av för sammanhanget värdefulla ord. Det skrivna budskapet tolkas därefter av ytterligare en person, eller behandlas med hjälp av datorer för att därefter refereras och tolkas. Efter tolkningen struktureras materialet i en rapport och förvandlingen är fullständig. Man kan naturligtvis driva detta resonemang in absurdum, meningen är dock att fästa uppmärksamheten på den påverkningsprocess som börjar redan vid formulerandet av intervjufrågorna. Det kan vara viktigt att hålla detta i minnet vid diskussion av objektiviteten i bearbetningsmetoder som kommer in i slutfasen.

Eftersom projektet avser att belysa forskningsprocessen, bör utvecklingen av densamma inom SÖK-projektet själv kunna verka belysande för vårt sätt att analysera materialet. I en tidigare PM argumenterade jag för detta synsätt som innebär "forskning om forskning om forskning". Jag poängterade där vikten av att analysera den forskningsprocess man själv medverkar i, om man vill öka sina möjligheter att analysera denna hos andra forskare.

Utformandet av synpunkter kring frågor som jag funnit väsentliga för forskningsprocessen ledde så småningom fram till det förslag till analys som projektet kallar "impressionistisk analys". Detta resultat växte fram ur diskussioner mellan mig, projektledaren och övriga projektmedlemmar.

1.2 Några utgångspunkter för en impressionistisk analys

"'The question is', said Alice, 'whether you can make words mean so many different things.' 'The question is', said Humpty Dumpty, 'which is to be master - that's all.'"

Lewis Caroll

När man beslutar sig för att analysera en text är målet aldrig på förhand

givet. Personen i fråga beslutar själv vad det är han är intresserad av. Det kan tyckas vara ett trivialt påpekande, icke desto mindre är denna utgångspunkt av vikt när man diskuterar objektivitet, validitet och reliabilitet vid användandet av olika innehållsanalytiska metoder. En annan utgångspunkt är flexibiliteten. Hur mycket av öppenhet bygger vi in i våra metodsystem, hur mottagliga är vi för nya intryck? Våra målsättningar kan vara mer eller mindre fixerade. Vi kan medvetet föra en fortlöpande måldiskussion men vi kan också vara tvungna att inom viss tid prestera vissa resultat. Hur bestämda våra målsättningar är påverkar vår aktivitet. Enerstvedt (1971, s 12) skriver:

"Vi vet aldrig alla konsekvenser av våra handlingar, ett krav som innebär full garanti för ett bestämt resultat av en verksamhet är därför ett krav på passivitet."

I SÖK-projektet har syftet dels varit att beskriva och analysera forskningsprocessen som den faktiskt föreligger utifrån intervjupersonernas uttalanden, dels har önskemål funnits om en effektivisering, förbättring eller förändring av forskningsprocessen. Det sistnämnda målet kräver, parallellt med utvecklandet av en strikt metodologi, ett personligt närmande till materialet. En väg där man renodlar den egna attityden, där man i stället för att förhålla sig neutral, tar ställning. På samma gång blir detta förhållningssätt en metod att kontrollera sig själv som analytiker och problemformulerare. Att få grepp om forskningsprocessen kräver en ständig översyn av egna ställningstaganden och ett ständigt ifrågasättande av egna attityder till forskningen. Att enbart undersöka forskningsprocessen genom att tillämpa det system av kunskaper om och kring de processer som redan finns lagrade inom forskningen är inte tillräckligt. Andra kriterier kan tillämpas, hämtade ur "forskningens periferi", från områden utanför vad man i traditionell mening kallar forskning. Framför allt kan vi undersöka vår egen attityd till forskning. På vilken medvetandenivå befinner vi oss? Är vi brödforskare eller pionjärer? Tycker vi det sistnämnda låter pretentiöst och i så fall varför? Frågorna i intervjuformuläret som använts vid undersökningen har egenskaper av medvetandehöjande karaktär. Man blir medveten om hur man själv fungerar som forskare. Forskar jag effektivt, forskar jag på ett sätt som passar mig, har jag prövat andra alternativ? Med vissa omformuleringar skulle intervjuformuläret kunna användas i forskarutbildningen som ett sätt att effektivisera forskning på längre sikt. Forskarutbildningen ställer stora krav på självverksamhet. Att bli mer öppen för hur man lägger upp sitt arbete vore ett sätt att öka medvetandet hos blivande forskare om sig själva och sina attityder och en hjälp att strukturera arbetet.

SÖK-projektet forskar om forskning. Ämnet är delikat och kräver själviakttagelse. Det finns ett dilemma när det gäller teori och praktik i detta

sammanhang. Hur skall man med vakna kritiska ögon kunna analysera forskningsprocessen som den ter sig hos dessa fyrtio forskare som ingår i intervjumaterialet, om man inte på samma gång kritiskt analyserar sig själv och sina värderingar? Dilemmat teori-praktik kan illustreras med föreläsaren bakom ett podium som i en föreläsningssal med bortåt ett hundratal åhörare försöker förmedla det positiva i demokratiska arbetsformer. Man känner sig naturligtvis kritisk inför denna lärares teoretiska förhållande till sitt ämne. När man tänker på forskningen och vårt sätt att studera denna, ställs man inför samma dilemma när man tittar på metoder och forskningsformer. Vad är egentligen forskning eller vetenskap? Idag finns ingen enighet om vad som skulle vara denna verksamhets mål. Ändå arbetar vi som om detta vore fallet. Diskussionen kring forskningen är alltid kontroversiell. Motsättningar inom vetenskapen kan vara uttryck för sociala motsättningar inom samhället. Ur denna aspekt är det viktigt att ständigt diskutera värderingar inom forskningen som en del av kampen om den ideologiska dominansen i samhället.

Två åsikter kan ställas mot varandra: å ena sidan finns de som menar att forskningen bör vara värderingsfri och å andra sidan de som säger att det inte är nog att studera sociala fenomen i sin fakticitet, utan att man i vetenskapen bör ta ställning till dessa fenomen utifrån vissa värderingsgrunder. Om man diskuterar denna fråga på mera "jordnära nivå" inom t ex projektarbetet, så verkar denna kontrovers så stor och övergripande, att skulle man fördjupa sig i den så kom man ingenstans med "forskningen", den forskning som innebär att man gripit sig an med ett visst specifikt problem åt en uppdrags-anslagsgivare. Frågan är om man bör benämna denna typ av verksamhet forskning. Vill man kalla det för forskning som driver människor att pressa fram resultat och gedigna skriftliga rapporter på kortast möjliga tid med snäva målpreciseringar som riktmärken? Om inte, vad är i så fall alternativet?

Forskningen idag utvecklas i linje med den allmänna utvecklingen av samhällets ekonomi. Vad vi idag kan iaktta är en övergång från "fakta"-forskning till mer tillämpad forskning (något som bl a kan iakttas i upprättandet av institutioner för tillämpad samhällskunskap vid universiteten). Vill vi ha en uppdragsforskning (genom statens förlängda arm) eller vill vi ha en kritisk forskning med frigörelse som mål?

Det är inte på förhand givet vad som är sakligt eller objektivt och det råder strid om definitionerna. Om man tar saklighetsbegreppet som exempel:

"Med saklighet menar man vanligen att man skall hålla sig till saken (detta är trivialt). Men vad är saken? Det förutsätter en definition (och den kommer i praktiken att vara kontroversiell). En definition förutsätter i sin tur en värdering och en värdering görs utifrån vissa grundläggande förutsättningar

(en människosyn, en paradigm, en referensram). Men utifrån detta resonemang kan man inte göra en absolut skillnad mellan sak och värdering men det positivistiska saklighetsidealet går ut just på detta. Därmed tar man för givet vad saken är, trivialiteten blir en tautologi (saken är saken) som sätter stopp för diskussionen, och saklighetskravet blir därigenom självt osakligt." (Enerstvedt, 1971, s 47).

Att presentera fakta som de är är också en värdering, ett val att presentera materialet på ett visst sätt och faktiskt, att sätta in dessa i ett sammanhang. Bristande objektivitet kan vara att inte presentera alla aspekter av en situation. Ett vanligt misstag är att glömma vad Lukás kallar det möjligas kategori, dvs önskningar och värderingar som man själv hade i situationen. Antag att vi i denna undersökning kommer fram till som ett delresultat att de flesta kvinnliga forskare anser att deras privata familjeförhållanden inkräktar på forskningsarbetet i mycket högre grad än deras manliga kolleger. Detta är ett resultat som saxats ur det totala livssammanhanget och den sociala situationen. Hur skall man bäst tolka detta resultat? Man borde sätta in resultatet i ett helhetsperspektiv och dessutom själv ta ställning till om detta är rättvist och riktigt. Och om så inte är fallet, vad kan man göra för att ändra på sakernas tillstånd? Har vi några rekommendationer? Enerstvedt menar att det är viktigt att den pedagogiska vetenskapen börjar "förstå sig själv som just pedagogik", dvs att vi börjar anta en attityd, där vi ständigt undervisar och låter oss undervisas i en ständig växelverkan.

Vid bearbetning av intervjuerna har mycket av diskussionen kring materialet kretsat kring det talade språkets struktur, med syfte att bryta ner detta i mindre analysenheter. När man går in på språket i detalj gör man en del reflektioner över t ex ordvalet. Här kan intervjufrågorna ha verkat styrande. Det är kanske så, att redan i sättet att formulera ett problem ligger ett bestämt svar.

Vid ett tillfälle diskuterades livligt inom projektet huruvida man skulle kunna byta ut ordet "innehållsanalys" mot "informationsanalys" och vad man innehållsmässigt (eller informationsmässigt) skulle vinna på det. Det har alltså i praktiken visat sig hur styrande språket är. I detta fall var det verkligheten, det sätt som vi analyserade materialet på, som styrde vårt försök att förändra språket. Vad är egentligen skillnaden mellan innehåll och information? Hur förändrar vi vår attityd om vi använder oss av det ena eller det andra begreppet?

Under utvecklandet av en analysmetod för intervjuerna diskuterade vi metoder som ansågs mer eller mindre valida och reliabla. Enerstvedt anför vissa argument för den grad av reliabilitet vi bör eftersträva inom vetenskapen. Han skriver (1971, s 39):

"Under vissa maktförhållanden blir denna fråga av avgörande betydelse. Det är nämligen klart att den möjliga reliabiliteten är beroende av vilka feno-

men man vill göra till föremål för exempelvis mätning. Vid mätning av vissa politiska fenomen ställer det sig betydligt lättare att uppnå en hög grad av reliabilitet än vid mätning av andra. Om man ställer krav på en bestämd reliabilitetsnivå för att kunna göra en undersökning kommer detta att ha konsekvenser för vilka fenomen som görs till föremål för undersökning. Reliabilitetsnivån blir ett kriterium för vad som kan undersökas ... ".

Av vad som hittills sagts framgår att en analys av annan karaktär än den strikt systematiska kan vara av intresse inom SÖK-projektet. För att kort summera den diskussion som under hösten -73 förts kring innehållsanalys kan sägas att debatten framför allt gällt hur rigoröst den kvantitativa tekniken bör tillämpas och därutöver huruvida kvalitativa tekniker skulle antas kunna tillföra undersökningen något nytt. Åsikter om den kvalitativa analysmetoden har t ex uttryckts så att den omedvetet egentligen skulle vara kvantitativ. Den kvantitativa metoden skulle bara vara en förfining och framför allt ett noggrannare studium av materialet. Man kan emellertid också påstå att alla kvantitativa analysmetoder innehåller åtminstone någon kvalitativ aspekt antingen i initialskedet när man bestämmer vilka variabler som är mest användbara, eller vid en slutgiltig kontroll av validiteten.

Pool (1959, s 192) skriver:

"It should not be assumed that qualitative methods are insightful, and quantitative ones merely mechanical methods for checking hypothesies. The relationship is a circular one, each provides new insights on which the other can feed."

1.3 Systematisering av analystekniken

Efter ett specialseminarium kring min PM om impressionistisk analys fick jag rådet att behandla frågorna i intervjumaterialet vertikalt, dvs att följa varje fråga genom samtliga intervjuer för att för varje frågeställning få en samlad bild av forskarnas synpunkter. Detta arbetssätt innebar ett väsentligt avsteg från mina ursprungliga intentioner, att utifrån ett helhetsintryck skriva en impressionistiskt betonad sammanfattning kring innehållet i intervjuerna.

När jag först försökte förmedla mina synpunkter efter att ha läst ca 10 intervjuer, grundade sig mina åsikter på intrycket av drygt en fjärdedel av intervjumaterialet (40 st intervjuer). När jag började läsa och bearbeta svaren började jag helt enkelt arbeta med de intervjuer som var först utskrivna på maskin. Några valde jag ut av nyfikenhet bland det färdiga materialet. De flesta var dock slumpmässigt utvalda. Dessa intervjuer råkade innehålla flest intervjuer från Stockholmsregionen (dock från skilda institutioner). Detta kan ha medfört en del specifika intryck som skilde sig från det övriga intervjumaterialet, eftersom Pedagogiska institutionen i Stockholm i vissa avseenden tycks markant avvika från de övriga. Forskarna på denna institution är mer hermeneutiskt inriktade och politiskt radikala än på övriga pedagogiska institutioner i landet.

Bland de 10 intervjuer jag analyserade fanns ingen enda med från institutionen i Malmö. Det finns dock en korrigeringsfaktor som bidrar till att intrycken inte blev ensidiga i denna fas. Jag arbetade ju själv på pedagogiska institutionen i Malmö och hade inte kunnat undgå att bilda mig en uppfattning om forskarna, forskningen och den atmosfär som fanns där och detta påverkade naturligtvis analysen.

Från början delades varje intervju upp efter frågorna i frågeformuläret. Uppdelningen gjordes nästan helt mekaniskt, eftersom det var omöjligt att leta upp frågor som inte i stort sett följde frågemallen men som kanske spontant kommenterades i andra sammanhang. När jag nu penetrerade fråga för fråga försökte jag i någon mån att fortfarande följa min grundläggande intention att göra en impressionistisk analys utifrån intryck jag fick. Detta medförde att jag satte upp en norm för hur noggrant jag försökte spåra "borttappat" svar i materialet. Om inte svaret på frågan följde direkt efter föregående, bläddrade jag snabbt igenom intervjun och försökte finna det. Kunde jag inte inom rimlig tid hitta svaret betraktade jag frågan som obesvarad av intervjupersonen. Detta kan förefalla godtyckligt, men för detta syfte hade det tidsmässigt varit en orimlig uppgift att försöka spåra svar som kunde ligga dolda var som helst i texten. En del information måste emellertid betraktas som förlorad genom detta.

När jag började arbeta med intervjuerna gjorde jag så att långa svar sammanfattades i kanten, kortfattad information strök jag under och markerade med en pil ut mot marginalen. Från början hade jag avsett att understryka nyckelord i denna sammanfattning. Detta visade sig mycket svårt, eftersom större textstycken snarare än enskilda ord var tvungna att medtagas för att jag skulle minnas sammanhanget. Sammanfattningarna skulle utgöra stödpunkter för minnet, så att jag lättare skulle komma ihåg vad varje forskare sagt. När jag började bearbeta varje svar vertikalt försökte jag i möjligaste mån skriva ner nyckelord för varje forskares svar för att sedan, när jag hade alla svar nertecknade i en följd på ett papper framför mig, kunna avgöra vad gruppen som helhet ansåg. Även detta visade sig mycket svårt och jag valde mellan att fatta mig kort och att skriva ner allt jag ansåg väsentligt. Framför allt var det hela en tidsmässig fråga, eftersom förslaget till genomgång av intervjuerna på detta sätt kom in i ett senare skede, efter att jag hade bearbetat de första 10 intervjuerna.

I det vertikala angreppssättet har jag försökt att vara i traditionell mening mera objektiv genom att särskilja redovisningen av forskarnas åsikter från tolkningar från min sida. Denna arbetsmetod har tagit fram en del saker i intervjun på ett mera detaljerat och delvis annorlunda sätt än vad som blivit fallet om jag fortsatt och utvidgat den impressionistiska tekniken. Min egen utvärdering av systematiseringen av analystekniken som det vertikala

angreppssättet innebar, visar på en viss otillfredsställelse från min sida. Jag kan i efterhand konstatera att denna arbetsmetodik inte harmonierat med mig själv och mina ursprungliga intentioner. Jag anammade råd och riktlinjer som jag trodde skulle höja arbetets vetenskapliga standard. Rapporten har säkerligen blivit mer informativ och faktaorienterad genom denna arbetsmetodik. Jag ifrågasätter dock om inte en starkare koncentration på latenta strukturer i materialet hade givit både mig själv och läsaren bättre överblick och djupare förståelse för forskarnas attityder och åsikter.

2. ANALYS AV TIO INTERVJUPERSONER

Först följer presentation av intervjufrågan och därefter en sammanfattande tolkning av forskarnas svar.

2.1 Motivation

1. Arbetar Du med ett eller flera projekt. - Vilket av dessa projekt sätter Du främst?

   Den fortsatta diskussionen centreras kring detta projekt (typprojekt).

2. Hur kom det sig att Du blev intresserad av detta problemområde?
3. Varifrån kom idén till Ditt projekt?
4. Skulle Du kunna säga något om vad som styrt Ditt val av just denna idé? (Ange motiv, ge förklaringar.)

50. Varje aktivitet, även forskning, förutsätter att det finns en motivation hos den enskilde individen, som skall utföra ett visst arbete. Skulle Du kunna ange några för Dig viktiga motivkällor?

Anledningen till att man blir intresserad av ett problemområde kommer ofta från tidigare projekt. Man vill ytterligare utveckla ett problem eller belysa frågan från annan synvinkel. Arbetslivserfarenhet nämns också som bakgrund till intresset och arbete som lärare eller psykolog har ofta gett impulser. Praktisk erfarenhet tycks i många fall varit avgörande för forskarens intresseriktning. Ett renodlat metodiskt eller teoretiskt intresse tycks vara mindre vanlig orsak till varför man väljer att forska inom ett visst område. Ovanliga inspirationskällor är utbildningserfarenhet och "påverkan från tidsandan".

Flera forskare anser att det är de själva som initierat projekten. Vid några tillfällen nämns professorer som initiativtagare. En forskare anser det omöjligt att utpeka någon speciell person som idégivare.

I fråga 4 framkommer knappast något som inte framkommer i fråga 3. Vid fråga 50 gör sig Stockholmsgruppens dominans gällande. Flera talar om politiska motiv för att forska, vilket antagligen är ovanligare i totalpopulationen. Endast två forskare nämner mer grundläggande motiv till varför man forskar: aggressivitet och nyfikenhet. Många talar om att vilja förstå människors problem eller att vilja ge svar på tillvarons frågor.

Intrycket är att frågan kan besvaras på olika "nivåer" beroende på hur djupt man tänker över frågan. Att motiv och idéer till fortsatt forskning ofta härrör ur tidigare projekt är obestridligt, detta behöver dock inte utesluta att det finns ett djupare motiv för att forska. Här svarar forskarna utifrån olika medvetandenivåer.

2. 2 Informationssökning

5. På vilket sätt har Du försökt att få mera ingående eller kompletterande kunskap?

6. Hur kontinuerligt har Du under problemformuleringsprocessen använt Dig av informationskanaler såsom bibliotek etc?

Anm. skattningsskalor

7. Vilken typ av information har Du sökt efter och vilken sökstrategi har Du närmast använt Dig av?

Anm. skattningsskalor

8. Skulle Du kunna säga något om hur man borde utforma informationssökningen för att skapa ideala förhållanden för forskningsprocessen? Har Du några förbättringsförslag?

9. Har Du haft möjlighet att rådfråga andra personer? Om ja, vilka? Vad frågade Du om?

10. Har de idéer eller uppslag som Du fått av andra personer haft något värde för Ditt projekt?

34. Vilka tidskrifter (primära, sekundära) brukar Du läsa?

För att få ytterligare kunskap och idéer har samtliga forskare sökt i litteraturen och diskuterat med andra personer kring ämnet. Litteratursökningen kring projekten varierar från fall till fall. Alla är inte överens om värdet av den information man erhållit. Personkontakterna tycks dock nästan alltid ha verkat inspirerande. Någon uttrycker det så att man föredrar personkontakt framför litteraturstudium, "... personer ligger på en mer aktuell nivå än böcker ...". De man diskuterat med har ofta varit personer som på något sätt kopplats till projektet, mera sällan nämns diskussioner med kolleger eller övriga projektmedlemmar. Litteratursökningen utvecklas mot en ökad specialisering och endast en forskare nämner att han håller sig à jour med flera intresseområden i syfte att få kompletterande kunskap.

Kring temat att söka information har forskarna mycket varierande synpunkter. Tillvägagångssätt och förslag till förbättringar är mycket personliga. Många säger sig söka osystematiskt. En synpunkt på informationsflödet är att det måste vara en allvarlig brist hos teorierna när informationen måste "förstöras" för att kunna användas. Man kan t ex inte göra "abstracts" över all information. Ett experiment går bra att översätta till en kort sammanfattning, svårare blir det när det gäller att beskriva en teori av t ex Marx.

En forskare tror inte att man behöver stressa sig genom en massa litteratur i rädsla att missa något eller att göra om redan gjorda undersökningar. Han menar att det pedagogiska fältet är sådant att man inte kan se undersökningar och resultat som fristående element som t ex inom naturvetenskapen. Kunskap inom pedagogiken kan aldrig vara en fristående historia, utan någonting man själv är aktivt involverad i. Faran att bli ensidig är

ganska liten. Även om man väljer en viss typ av litteratur ger varje bok 20 nya referenser med utblickar åt olika håll.

Som förbättringsförslag nämns utvidgning av personliga kontakter genom symposier samt diskussioner av papers och rapporter som utges av projektgrupperna. Någon efterlyser ett nytt sätt att förmedla kunskap och menar att det är orimligt att i dagens läge skriva böcker, i stället borde sammanfattningar göras av vad som redan är gjort på olika områden. Försök med speciell biblioteksservice finns på en institution. I något som kallas "kommunikationsenheten" sitter personer och läser för att få fram snabba beskrivningar av litteratur som de sedan vidarebefordrar till intresserade på institutionen.

Vidare borde man förbättra sökorden man använder vid datasökning. En forskare beskriver sin informationssökning som en självaccelererande process där vissa delar av sökningen ger uppslag att söka på områden man från början inte alls varit intresserad av. ERIC-systemet anses bra när det gäller att få svar på övergripande frågor. På denna väg har forskaren tagit kontakt med andra som sysslar med likartade problem. Kontakten har oftast varit skriftlig och svaren varierat kvalitetsmässigt. Det finns emellertid allvarliga brister i ERIC-systemet och man anser t ex att det finns med en del "kvasiforskning".

Viktigt är att öka möjligheten för informella diskussioner, där man inbjuder människor, gärna från andra institutioner. Samtal med andra forskare nämns ofta som förnämsta inspirationskälla. Någon menar att han inbjuder en person som han anser speciellt duktig på sitt område och samtalar intensivt med honom tills han fått den information han vill ha.

En central dokumentationscentral för ett område ungefär så stort som Norden vore också något att verka för. Man hänvisar till en person på Sveriges Radio som kunde vara behjälplig med idéer i detta avseende (Ola Melin, chef för Sveriges Radios publikundersökningar). ... "Frågan är också beroende av personal, organisation och ekonomi."

En forskare skämtar bort hela frågan och menar att man löser problemet med att köpa in mer litteratur i hans eget ämne. Hans litteratursökning går via bibliotekens kortsystem och vetenskapliga tidskrifter, och framför allt modern litteratur som ger anvisningar bakåt till olika källskrifter. Han menar som flera andra att han enbart läser amerikansk-tysk litteratur, och att detta upplevs som en begränsning. En annan ser förbättringen av informationssökningssystemet som ett pedagogiskt problem. Vad problemet gäller är att göra informationssökarna effektiva. Mekaniska procedurer löser inte problemen som ofta handlar om ovana vid litteratur och bristande motivation. Att få ut långa listor av litteraturreferenser skapar en "förtinglig-

gjord information" som resulterar i utskrift av långa referenslistor i anslutning till rapporten, där personen ifråga inte läst en bråkdel av böckerna han redovisar. Detta sätt att samla information på hög skapar också ett förakt för tidigare forskning. Om man vill förbättra litteratursökningsproceduren skall man låta erfarna forskare stimulera oerfarna genom att ge personliga lästips om t ex litteratur som ytligt sett handlar om för forskningen perifera problem men som har en idé som låter sig överföras från ett område till ett annat. Informella litteraturseminarier bör också kunna stimulera läsintresset. Vad forskaren kan göra för att strukturera informationsflödet, är att begränsa litteratursökningen till vissa viktiga områden som t ex den vetenskapsteoretiska diskussionen, därefter kan man låta det egna intresset vara vägledande. Som korrektionsfaktor vid för ensidigt litteraturval hjälper "en nära och hård kontakt med andra forskare". Man kan hålla sig à jour med vissa översiktsorgan, t ex Education Index, ögna igenom nyutkomna forskningsrapporter och bokutgivning samt upprätthålla korrespondens med andra forskare. Man får bra litteraturtips genom utbyte med andra personer som man kan korrespondera med och känner personligen. En systematisering av sekundärkällor som lägesrapporter och sammanställningar vore också önskvärt. Man kan också gå till en beläst man på institutionen och ta råd av honom i litteraturfrågor. Viktigt är att läsa brett, så man inte blir fackidiot.

På frågan om forskaren haft möjlighet att rådfråga andra personer svarar forskarna inte speciellt utförligt. Man talar litet vagt om möjligheter att få litteraturtips, att få hjälp med problemlösningar eller specialfrågor. Ett sammanfattande intryck är att litteratur och informationssökning är mycket individualistiskt präglade processer, och att de förslag som givits till förbättring av informationssökningsprocessen inte är speciellt genomtänkta.

2.3 Kontakter

13. Vad beträffar kontakterna; hur har Du tagit kontakt och hur frekventa har de varit? Tror Du att kontakttagandet i Sverige skiljer sig från andra länder?

Anm. skattningsskalor

28. Hur ser Du på projektmedlemmarnas sociala relationer sinsemellan?

29. Vilken betydelse tillmäter Du förmågan till samarbete och med detta relaterade problem samt förmågan att lösa konflikter?

På frågan hur forskarna upplever kontakttagandet reagerar en del med att påpeka att de inte har några problem i det sammanhanget. Vad gäller skillnader mellan Sverige och andra länder i dessa avseenden har man upplevt en atmosfär av större sorglöshet utomlands och att kontakten där ofta varit mer personlig. Hur forskaren egentligen upplever kontaktfrågan är svårt att få grepp om. Man svarar och berättar ganska olika. Problem med att

få tiden att räcka till tycks många emellertid ha gemensamt. Kanske upplevs frågan en smula provocerande. Var och en är mån om att upprätthålla en image av täta kontakter, vilket antagligen är liktydigt med popularitet.

De flesta forskarna är eniga om att de sociala kontakterna är oerhört väsentliga. Man anser det är viktigt att man känner varandra. När det gäller valet mellan en socialt och en teoretiskt kompetent person, väljer de flesta den socialt kompetente. När det gäller konflikter är forskarna förtegna. De flesta går förbi frågan genom att t ex säga att det varit normalt mycket konflikter. Den enda kvinnliga forskaren av de tio här analyserade intervjupersonerna är en av de få som nämner att det förekommit konflikter överhuvudtaget. Hon anger olika typer av orsaker till konflikter, t ex (1) annan idémässig inriktning eller (2) att arbetsuppgifterna inte passat personen ifråga. Någon menar att de sociala relationerna varierar mycket från projekt till projekt. Situationen tycks också vara betydligt annorlunda för en forskare vid ett stort universitet som t ex Stockholm, och en forskare som arbetar i en mindre grupp där man kanske t o m bor grannar med varandra. Geografisk närhet spelar alltså en väsentlig roll.

Intrycket är att man är noga med att betona att man själv och det projekt man arbetar inom inte avviker från andra projekt när det gäller kontaktmönstret.

2.4 <u>Påverkan på projektskiss</u>

14. Har Du upplevt någon styrning vid utformningen av projektskissen?
<u>Anm.</u> skattningsskalor

15. Hur ser Du på dessa personer eller myndigheter (ges i skalorna) vad beträffar styrningen vid utformningen av en projektskiss?
<u>Anm.</u> skattningsskalor

16. Har Du uteslutande varit upptagen med utformningen av Din skiss eller har Du samtidigt varit upptagen med idéer till nya projekt?

17. Vad hände med de övriga skisserna (om sådana fanns)?

18. Finns det rutiner på institutionen för förberedelsen av projektförslag, dvs konstruktionen av projektskisser?

19. Hur ser Du på examinatorns möjligheter att påverka projektskisserna?

Några forskare säger bestämt ifrån att de absolut inte upplevt någon typ av styrning när det gäller utformning av projektskissen. De flesta menar dock att ett visst mått av styrning förekommit, men att de ändå lyckats hävda sig själva.

Det mest utmärkande för denna fråga är att forskarna inte svarar rakt på sak. De säger i stället att det beror på vad man menar med det eller det, ex. "Vad menar du med styra? Menar du bestämma? eller påverka?" Huruvida man arbetar med flera projektskisser på en gång är något som varierar. Tidsbrist hindrar ofta att man kan arbeta med fler än en i taget.

För framläggande av förslag finns informella rutiner som varierar mellan både person och institution, ex. "Jag lade fram ett förslag på två A4-sidor och fick det beviljat". Processen kan också beskrivas mera omständligt. Man börjar med utformandet av en projektskiss, tar kontakt med berörda myndigheter, tänkta medarbetare etc, därefter presenteras projektskissen för institutionsledningen och skickas sedan till SÖ eller UKÄ. De projektplaner som icke accepteras återgår till upphovsmannen för precisering.

30. Hur har skissen till Ditt projekt tagits upp av myndigheterna?

31. Hur har respektive myndighet reagerat (olika nivåer i hierarkin)?

32. Vilka personer har varit inkopplade?

33. Hur bedömer Du personalens kompetens med avseende på Ditt ämnesområde?

De flesta forskare är negativa mot myndigheterna och anser att de har låg möjlighet att bedöma projektskisser etc. Man anser att beslutsfattandet borde ligga hos fler människor än vad som nu är fallet. Den kontinuerliga redovisningen till SÖ upplevs som störande. Man tror att situationen beror på att myndigheterna är nertyngda av för mycket administration. En del är mycket verserade i sin kritik. "... jag har svårt att acceptera dom här människorna som kompetenta. Myndigheterna är mycket inkompetenta, men samtidigt tycker jag att jag har väldigt ofta funnit att dom har väldigt bra motiveringar för sitt sätt att ogilla vad jag gör" ... "Byråkrater och administratörer är mer trogna mot det system de arbetar i, det gör dem osmidigare."

2.5 Intresseområden

11. Vilka typer av idéer upplever Du som mest tilltalande?

(a) Inom nya och viktiga områden, t ex interdisciplinära studier som "brain and behaviour"

(b) Inom väl avgränsade områden, även med risk för begränsning, t ex experimentella studier av individens anspråksnivå

(c) Inom ramen för utvecklingen av modeller eller "allmänna principer" som kan tillämpas på en mångfald av situationer, t ex informationsmodeller

(Rangordnas)

12. Skulle Du kunna tänka Dig att arbeta med nya områden, där Du har föga kunskaper?

Anm. skattningsskalor

Frågorna 11 och 12 innehåller föga relevant information utöver vad skattningsskalorna i sig själva ger.

24. Om Du hade helt fria valmöjligheter, skulle Du välja teoretiska problem eller tillämpningsproblem?

49. Vilka typer av problem borde man formulera och forska kring? Ange några typexempel.

1.
2.
osv. t o m 10

Flera forskare menar att det är omöjligt att skilja mellan teori och praktik i forskningen. Man menar att det inte finns någon teori utan tillämpning och tvärtom. Någon citerar "det finns ingenting så praktiskt som en god teori." I metodiskt hänseende säger flera forskare att de föredrar tekniker där de själva är medagerande, som i observationer och intervjuer.

Intrycket är att man besvarar frågan om teori och praktik en smula vagt. När det gäller de intresseområden man vill forska kring, har man storslagna planer och idéer, som ligger långt från nuvarande möjligheter till genomförande. Förslagen har också svag anknytning till forskarnas personliga intresseriktning. Önskemålen är idealistiska.

Forskarna vill genomgående syssla med mera grundläggande eller övergripande frågor inom forskningen. En forskning som följer större linjer och som blickar framåt. Man vill ha grundläggande begrepp klarlagda: "Vi kan hålla på att kartlägga begrepp som mål. Och det är det enda man kan göra, man kan inte göra något annat". Man vill ta reda på vad pedagogiska problem egentligen är, pedagogiska möjligheter och begränsningar och hur man omsätter resultatet i praktiken. En mera okonventionell skolforskning efterlyses. Vad är "nödvändiga" kunskaper i ett ämne, hur går provkonstruktioner till? - Den önskvärda skolan, hur ser den ut? ... "I stället för att sluta förordna folk när deras projekt är slut, låt dem sitta kvar och skriva vackra noveller om den önskvärda skolan".

Några forskare är mer psykologiskt orienterade och vill syssla med personlighetsutveckling och identitetsbildning men också här i ett vidare perspektiv, t ex hur identitetsbildningen kan medverka till en förnyelse av moral- och livsmönster.

2.6 Livssituation

20. Jag kan tänka mig att projektets arbete påverkas av den enskilde forskarens livssituation. Hur ser Du på forskarens livssituation idag?

21. Hur ser Din önskesituation ut?

Svaret på denna fråga kan sägas gruppera sig inom några huvudområden, som belyser forskarens livssituation. Vad som ligger närmast är tankar kring anställningsvillkoren, som karakteriseras av osäkerhet och otrygghet. Några tror att problemen kan lösas med flera fasta ordinarie tjänster. En forskare, den enda som beskriver sin situation som helt tillfredsställande, säger att han upplever sin situation så positiv p g a att han har en fast tjänst och helhjärtat kan ägna sig åt forskningen utan för mycket arbete vid sidan om. En del forskare tycker att för mycket tid ägnas administrativa detaljer.

Många talar om det karakteristiska i forskningsarbetet som skiljer det från övrigt arbete. Man talar om omöjligheten att avgränsa arbete och privatliv, att man kanske bara är kreativ ett par månader om året, att idéer kommer vilken tid på dygnet som helst, osv. Hur man ser på förhållandet att privatliv och forskning går in i varandra varierar från person till person. Någon anser att man får för litet tid för privatlivet, medan en annan menar att han inte är intresserad av något privatliv alls. En forskare uttrycker det så att det måste vara det värsta som finns att vara gift med en forskare, andra har löst problemet genom att integrera hustrun i sin forskning som medhjälpare etc.

Man talar en del om påverkan från myndigheter och den kritik som framkommer handlar om ökade restriktioner från SÖ:s sida, om ökad uppdragsforskning, om dåligt forskningsklimat och alienering. Man utvecklar inte frågan närmare. En forskare säger sig hindrad i sin tjänst p g a sin politiska uppfattning.

I de önskesituationer forskarna skisserar vill man slippa en del administrativa problem. Man önskar bättre kontakt mellan institutionerna och att forskarna ej skall arbeta så isolerat som nu. En del önskar obundna forskningsanslag medan andra vill ha större politiskt ansvar, med en medveten styrning från myndigheternas sida. Några önskar sig en vetenskapsfilosofisk debatt där man diskuterar grundfrågor inom pedagogiken.

Otryggheten i arbetet och det specifika i arbetsvillkoren, att inte kunna särskilja arbete och privatliv verkar ha gjort forskarnas situation lik många andras men ändå speciell i några avseenden. När det gäller önskesituationen tycks små möjligheter att påverka sin situation ha hindrat forskarna att komma med intressanta förbättringsförslag. Önskesituationerna är föga fantasifulla.

2.7 Programbudgetering

22. Som bekant förekommer i samband med mera omfattande administrativa planeringssystem s k programbudgetering. Kort sagt innebär detta ur administrativ synvinkel en förskjutning från funktion till program och budgetmässigt att tyngdpunkten förskjuts från input till output. Hur tror Du att programbudgeteringen kommer att påverka F&U-arbetet?

Anm. skattningsskalor

23. Hur kommer programbudgetering att påverka idégenerering, strukturering och problemformulering?

Vid de resonemang som förekommer om och kring programbudgetering visar det sig att de olika forskarna inlägger något olika betydelse i själva begreppet programbudgetering. De flesta är dock eniga om att det rör sig om något ne-

gativt. Någon menar att programbudgetering har att göra med att man inte förstår skillnaden mellan utredning och forskning. De som är kritiska skräder inte orden, utan talar om vansinne, helt vrickat etc, när de bedömer företeelsen. Några menar emellertid att programbudgeteringen kan medföra några positiva saker, t ex att man mera noggrant formulerar sina mål och noggrant preciserar vad man vill undersöka. Invändningarna är dock tydligare och man är rädd för att hindras utföra undersökningar som myndigheterna är negativa till. En forskare talar om att vad vi behöver är att "programmera" in tid för det oförutsedda, för innovation och för dialektisk konfrontation, dvs där motsatta ståndpunkter uppmuntras, för att främja utvecklingsprocessen, i stället för att som nu ofta sker i statliga utredningar sammanjämka och kompromissa. "... Programbudgetering kommer att påverka oss och den kommer att påverka oss i dj-ligt negativ riktning. Därför att den svarar inte mot vad forskning är. Det finns en utmärkt liten artikel i Science, numret har jag glömt, men det tror jag var 72 eller 71 av en ungersk nobelpristagare i medicin, som bor i Förenta Staterna ... ... Ja, han beskriver följande mycket kortfattat. Han är nobelpristagare. Han beskriver sitt liv som forskare, och med speciell hänsyn tagen till forskningsansökningar. Och han beskriver det ungefär så här, att i hela sitt liv har han ljugit. Han har alltså fyllt i pliktskyldigast alla dom här rubrikerna. Och han har aldrig gjort som det har stått för det är naturligtvis omöjligt. På sin ålders höst när han blev nobelpristagare, så hade han äntligen kommit så långt att han visste exakt vad han skulle göra ... det var alltså frågan om ett slags verifierande experiment ... Han skickade in sin ansökan och för första gången kunde han alltså göra en riktig ansökan och vad fick han för något. Nej, naturligtvis. Därför att alla som läste det här som var insatta - begrep ju vilket resultatet skulle bli. Det var ointressant. Det fanns inga frågetecken. Problemet var ointressant. Självklart."

2.8 Administration och praktiska problem

25. Finns det möjligheter till utbildning inom projektet?

26. Skulle möjligheten till dels utbildning med avseende på lärartjänster, dels med avseende på forskartjänster, påverka utvecklingen av en projektskiss?

27. Bör det överhuvudtaget finnas möjligheter till utbildning?
Anm. skattningsskalor

40. Är Du handledare (konsult) till någon eller några? Om ja, till vem eller vilka? Hur ofta brukar ni träffas?

44. Praktiska behov är en av källorna till vetenskapliga problem. Man skulle t ex kunna påstå att ett insisterande på praktisk tillämpning på bekostnad av problemets inneboende vetenskapliga värde i det långa loppet medför en steriliserande effekt. Hur ser Du på denna problematik?
Anm. skattningsskala

45. Hur skulle Du vilja ställa Dig till en sådan påverkan?
Anm. skattningsskala

46. Inom varje forskningsprojekt måste man övervinna praktiska hinder. Vilka typer har Du mött?

47. På vilket sätt har Du övervunnit dem?

48. Hur stor del av Din tid ägnar Du i genomsnitt per år åt att lösa praktiska problem?

Anm. skattningsskalor

Frågorna 25-27 är mycket kontroversiella och svåra att ta ställning till, eftersom intervjuaren på ett mycket markant sätt förklarar, diskuterar och påverkar. Dessa frågor är också de som varit svårast för intervjupersonen att förstå. Här är repliker från några olika forskare: "... du styr ju helt och hållet vad jag skriver nu ...", "nu är jag inte klar över vad du menar ...", "jag är rädd att jag missat din poäng ...", "jag förstår inte det där ...", "jag fattar inte riktigt ...".

När det gäller frågor med tillhörande skattningsskalor har information fångats upp som går utanför fakta och siffervärden och som redovisas i annat sammanhang. Intrycket av svaren på sakfrågorna är att forskarna inte funderat särskilt mycket över dessa problem. Beroende på hur resonemanget förs kan man tänka sig olika alternativ med en viss övervikt åt det kända förhållandet att projekt och utbildning bör hänga ihop. Några tar helt avstånd: "... man skall inte blanda ihop utbildning med arbete, för då kan arbetsgivaren utnyttja det."

Fråga 40 är väl dold i texten - så den är omöjlig att leta upp inom rimlig tid.

När intervjuaren talar om risker när det gäller praktisk tillämpning avser han att orientera sig om hur forskarna ser på ett mer eller mindre uttalat krav från SÖ:s sida att forskning skall leda fram till en färdig produkt, t ex en lärobok. Detta utsägs inte i frågan direkt, vilket medfört att forskarna ofta först avgett ett svar i positiv riktning, dvs där de menar att insisterande på praktisk tillämpning kan vara något mycket positivt. Forskarna har då uppfattat frågan mera allmänt och betonar att det är viktigt att forskningsresultaten kommer till användning. För att förklara sin ståndpunkt har intervjuaren försökt att förtydliga sig, gripit in och argumenterat. De flesta har då ändrat åsikt och anser att en praktisk tillämpning som utmynnar i ett "produkttänkande" får mycket negativ effekt. "Om ett problem bara existerar i forskarens skalle t ex, så är det inget bra problem." Efter diskussion med intervjuaren säger en intervjuperson: "Men med den definitionen jag hade på praktisk tillämpning så blir det ju ett annat resonemang."

Hur mycket tid forskarna lägger ned på praktiskt-administrativt arbete är svårt att uppskatta. "Säkert menar du och jag olika saker med praktiska problem", säger en forskare och pekar på svårigheten i att kvantifiera dessa

data. I anslutning till fråga 48 kan man påstå att flera forskare känner sig störda av för mycket arbete utanför själva forskningen och kritiken av byråkratiseringstendenserna kan låta så här: "Jag kan nämna som exempel att för närvarande har jag semester bara därför att förra sommaren hade jag inte tid att ta ut någon semester, men nu måste jag ta ut semester, för annars så måste dom betala mig en massa lediga pengar och sånt, som jag inte är intresserad av, därför att nu går jag på planeringspengar på ett projekt, som inte har råd att betala mig för den semester som jag inte har tagit ut från ett tidigare projekt. Det där är så förb-t onödigt."

När man läser frågan framkommer föga av intresse. Forskarna tycks inte ha funderat speciellt mycket över utbildningsproblematiken och frågan om hur mycket tid man lägger ner på praktiskt arbete är dessutom svårbedömd.

2.9 Personlig referensram

35. I förekommande fall: Vad var skälet till att Du har ändrat Ditt verksamhetsområde?

36. Forskare identifierar sig ofta med vissa grupper; vilken känner Du Dig mest tillhörande?
Anm. skattningsskalor

37. Inom varje enskilt område utvecklas ofta olika specialiseringar såsom skaltekniker, experimentatorer, surveyexperter, utbildningsplanerare etc. Hur skulle Du vilja karakterisera Dig?
Anm. skattningsskalor

38. Skulle Du kunna ge några konkreta förbättringsförslag med avseende på Dina personliga önskemål?

39. Ett ofta förekommande fenomen är också att man känner sig tillhörande en grupp forskare som man känner personligen eller genom tidskriftsartiklar - s k osynliga samfund. Tycker Du att Du tillhör något sådant? Om ja, vilket eller vilka?

En del forskare fyller i skalorna under tystnad, andra kommer med mycket upplysningar vid sidan om. "Stickprovstekniker - jag kan väl hur man skall göra ungefär, vilka böcker man skall slå upp i. Experimentator - nja, det är inte så mycket, för du vet att då måste man krångla till den statistiska behandlingsmetodiken ganska mycket och det kan jag inte så mycket. Surveyexpert - nej. Skaltekniker - det kan jag ganska mycket om, fast jag vet också godtycket i ...". Dessa är exempel på kommentarer, som innehåller information man inte kan ge i sifferform.

Forskarnas identifikation med andra grupper framgår av skalorna. Vid en snabb överblick tycks de centrerade kring sin funktion som pedagoger. Utbildningsplanerare, undervisningsmetodiker är närliggande och likartade grupperingar man identifierar sig med.

Frågorna 36 och 37 lämpar sig bäst att redovisa tillsammans med skalorna.

Frågorna 35 och 38 är "gömda" i texten, eller finns inte med alls. Tiden motiverar inte att försöka spåra dem.

Ingen enda av forskarna nämner samma namn när de refererar till personer de känner samhörighet med. Flera forskare har en klart förankrad gruppidentitet.

Svaret förefaller i några fall en smula konstruerat och en grupptillhörighet anges i form av kända författare.

2.10 Nuvarande projekt

41. Hur skulle Du vilja klassificera Ditt projekt med avseende på inslag av (1) grundforskning, (2) tillämpad forskning och (3) utvecklingsarbete?
Anm. skattningsskalor

42. En annan indelning som nyligen framfördes är (1) adaptiv forskning, (2) explorativ forskning och (3) hög-risk-forskning. Hur skulle Du vilja klassificera Ditt projekt med avseende på inslag av

Adaptiv forskning
Explorativ forskning
Hög-risk-forskning
Anm. skattningsskalor

Kommentarerna kring dessa frågor är mycket varierande. Några forskare tycker att klassificeringen är olämplig, medan andra tycks acceptera grupperingen och fyller i skalorna under tystnad. Det framgår inte ifall fråga 41 innehåller en bättre klassificering än fråga 42, eller tvärtom.

2.11 Metodik

43. Det formuleras knappast problem för vilka det totalt saknas undersökningstekniker. Skulle Du kunna ange på vilket sätt Du har försökt att sammanlänka projektskiss med undersökningstekniker? I vilken fas skedde detta?

51. Vilka forskningsmetodiska tillvägagångssätt upplever Du som mest tillfredsställande?
Anm. skattningsskalor

Frågan ligger invävd i de övriga och är svår att spåra. Olika metoder redovisades. Någon försökte genom litteraturstudier komma fram till hur man gått tillväga för att sammanlänka projekt med undersökningstekniker. En annan menar att han först samlar in data och därefter väljer undersökningsteknik. Denne forskare menar dock att han aldrig skulle tillåta sina elever att arbeta på det sättet. Flera påstår att sammanlänkningen skedde redan i planeringsfasen och när man formulerar ansökningen.

3. ANALYS AV ÅTERSTÅENDE TRETTIO INTERVJUPERSONER

I denna del har analystekniken ytterligare systematiserats, vilket resulterat i att den löpande texten hållits så nära den ursprungliga intervjutexten som möjligt, vilket bl a inneburit att citat och uttryck som i talspråksform använts av intervjupersonerna påverkat den stilistiska utformningen. För varje intervjuperson har svaret på varje enskild fråga sammanfattats, så att intervjun för respektive forskare minskats till mellan 3 och 5 sidors text. Vid resultatredovisningen gick jag igenom samtliga sammanfattningar och presenterade forskarnas åsikter från mer frekventa till mindre frekventa. I den ordning som forskarnas synpunkter redovisas finns alltså en prioritering som forskarna själva står för. Efter varje trend, eller samling av kommentarer, noterade jag nummer på de intervjupersoner som kunde sammankopplas med påståendet. Dessa siffror som ursprungligen ingick i texten har i den slutgiltiga versionen av rapporten uteslutits för att öka läsbarheten. Denna uppräkning av forskarnas åsikter som genomgången av sammanfattningarna givit som resultat finns presenterad under rubriken Resultatredovisning. Därefter följer en Tolkande sammanfattning, där jag ytterligare försökt att sammanfatta och även kommentera de svar som forskarna avgivit.

Denna ökade systematisering har gjort att texten i del II ur läsbarhetssynpunkt blivit kompakt, därtill kommer att de här behandlade trettio forskarna inte kommer med så många nya åsikter jämfört med de första tio. Den upprepning som del II i vissa avseenden utgör får alltså betraktas mot bakgrunden av de metodimplikationer som resulterat i en mera strikt redovisningsteknik samt det faktum att samtliga forskares åsikter följer ett likartat mönster som återkommer i denna del.

3.1 Motivation

3.1.1 Resultatredovisning

2. Hur kom det sig att Du blev intresserad av detta problemområde?

Den väsentligaste orsaken till att man väljer ett visst problemområde att arbeta med är att man erhåller en tjänst, där man förväntas utföra ett visst arbete. Påtryckningar från myndigheter eller att en person ger direktiv eller i mer positiv bemärkelse försöker inspirera en är ytterligare orsaker till varför man väljer ett visst problemområde. I en del fall har intresset för frågan väckts i praktisk yrkesverksamhet som lärare eller psykolog. Mer specifika typer av påverkan vid val av problemområden uppges vara strömningar i tiden, jämlikhetsdebatten, påverkan under utbildningstiden, nyfikenhet, samhällsansvar, brister i nuvarande forskning, önskan att lära sig något nytt, möjligheten att uppnå mätbara resultat, litteraturstudier eller ren slump.

3. Varifrån kom idén till Ditt projekt?

När det gäller att specificera exakt varifrån idén till ett projekt kommer är det endast i undantagsfall som forskaren ensam kommit fram till en idé. Ofta har ett antal personer på institutionen eller från en myndighet varit inblandade när det gäller att diskutera fram förslag. I några fall har myndigheten ensam kommit med idén. Att vetenskaplig ledare eller professor tar initiativet till ett projekt är ungefär lika vanligt som att man genom diskussioner eller genom krav från myndigheten kommer fram med förslag. Man kan inte från intervjumaterialet utläsa vilka personer eller institutioner som har haft det största inflytandet. Tydligen är det så att idéer till pedagogiska forskningsprojekt antingen kan komma från vetenskapliga ledare, professorer, skoldirektörer, skolinspektörer eller från personer som representerar myndigheter, t ex SÖ, Socialstyrelsen, Nordiska Rådet. Mindre vanligt är alltså att forskarna själva lägger fram en helt ny idé som de själva utvecklat.

De professorer som nämns som initiativtagare till projekt är Å. Bjerstedt, K. G. Ahlström, S. Henrysson, K. Härnquist. De myndighetspersoner som namnges är Thelin (chef för specialbyrån, SÖ), Sixten Marklund, särskoleinspektör Lennart Wessman, Tage Möller (Socialstyrelsen). I några sällsynta fall anger man att idén till ett projekt kommit till genom ett direkt krav från fältet.

4. Skulle Du kunna säga något om vad som styrt Ditt val av just denna idé? (Ange motiv, ge förklaringar!)

När forskarna försöker klargöra varför man valt en speciell idé att arbeta med fördelar sig svaren som i fråga 50 över en rad olika anledningar med en viss övervikt åt områden som man på ett eller annat sätt önskar påverka och förändra. Trots att fråga 4, när det gäller innehåll, ligger nära fråga 2, besvaras den som fråga 50, vilken handlar om motiv för att forska. En försiktig tolkning skulle vara att forskarna, när de fått en tjänst, som enligt fråga 2 var huvudskälet till att man sysslade med ett problemområde, rationaliserar sina motiv och önskemål och får dem att passa ihop med de uppgifter som redan finns givet inom ramen för deras tjänst. Det kan också vara så, att de flesta tjänster inom vissa gränser ger ganska fritt spelrum för utvecklande av egna idéer. De förbättringar och förändringar forskarna talar om uttrycks i något allmänna och vaga ordalag. Man vill t ex komma fram till en mera medveten syn på hur skolans olika mål skall integreras med varandra och skapa debatt kring dessa frågor, så att man mera förutsättningslöst kan "fundera på att ändra ramarna". Man vill skapa en pedagogisk undervisning som är bättre anknuten till yrkesrollen. Man vill bistå med hjälp när människor själva försöker påverka samhället. Övriga motiv till varför man väljer ett specifikt ämnesområde kan vara t ex att projektet har grundforsk-

ningskaraktär och därför kan vara av intresse för olika grupper, tidigare projekt har utgjort inspiration, man vill öka sina kunskaper för att utnyttja dem praktiskt, man trivs så bra på sin arbetsplats att man vill fortsätta arbeta där med vilka uppgifter som helst. Att man inte haft någon speciell anledning, att man bara råkar komma in på ett område har i några fall utgjort orsaker till varför man börjat forska inom ett visst fält. Att man var i behov av en tjänst är ett mer ovanligt motiv för val av ämne.

En viss försiktighet bör iakttas vid en tolkning av fråga 4, eftersom svaret sällan härrör från den exakta frågeställningen, utan ofta utgör allmänna resonemang om motiv och orsaker till varför man forskar.

50. Varje aktivitet, även forskning, förutsätter att det finns en motivation hos den enskilde individen, som skall utföra ett visst arbete. Skulle Du kunna ange några för Dig viktiga motivkällor?

Anm. skattningsskalor

Det viktigaste motivet för att forska är att man vill förbättra en situation och lösa väsentliga samhällsproblem. Man har "upplevt utbildningssystemets behov på nära håll" och vill påverka beslutsfattarna genom att peka på sakförhållanden. Man vill förändra ramarna för den nuvarande skolan, få bort tråkiga moment i undervisningen och åstadkomma en bättre studiesituation för lärarna. Man vill hjälpa missgynnade grupper i samhället, kanske t o m "förbättra världen". Detta i kombination med en stark ambition att prestera och meritera sig utgör bakgrunden till varför man forskar. Man ser även klara fördelar med arbetet som sådant. Forskning är den "angenämaste plågan du kan utsätta sig för". Det är "fördelaktigt att få betalt när man utbildar sig". Man anser "trots allt" att forskning innebär ett fritt jobb med viss rörelsefrihet och det "är skönt att slippa ha folk över sig". Någon anser att själva arbetssituationen "utlöser motivation". Man forskar för att man är nyfiken, för att uppgiften i sig är stimulerande, för att man har behov av systematik och konsekvens och för att man vill komma fram till påtagliga resultat. Man vill lära sig nya saker och upplever problemlösning som positiv.

En mängd motiv nämns som är rätt olikartade och som varierar från individ till individ. Man vill t ex själv utvecklas och fungera bättre i relation till andra människor. Komplettera den praktiska kunskapen med en teoretisk. Till mera ovanliga motiv hör pliktkänsla, personlig fåfänga, tävlingsinstinkt, att testa den egna förmågan, intresse för människor samt önskan att uppnå jämlikhet i äktenskapet genom att både man och hustru forskar.

3.1.2 Sammanfattning

Varför forskar man och varför forskar man kring just en speciell problematik? Svaret på dessa frågor kan ses som följden av en ganska komplicerad process, där olika faktorer påverkar varandra ömsesidigt. Man kan se de olika institutionerna som bärare av olika idétraditioner, olika idécluster. Professorerna och de högre tjänstemännen inom administrationen utgör de kanaler där idéerna upptas, omstruktureras och vidarebefordras. Idéerna och problemområdena lägger sig som kartstrukturer över det fält forskarna har att penetrera. Forskarna uppövar en lyhördhet som bl a riktar sig uppåt mot de beslutande och makthavande. Det finns inga klart uttryckta regler för vad man får respektive inte får forska kring. Vad man har att utgå ifrån är en typ av "givna situationer" som institutionsmiljön som helhet utgör. Institutionernas projekt utgör den bas där nya idéer föds ur gamla, och där man kan skönja en typ av artificiell kontinuitet i projektarbetet som gör att man åtminstone ytligt kan tala om en tradition. Man kan se idéproduktionen som fungerande i olika nivåer, där en nivå utgörs av institutionsmiljön, där idéerna slår rot, lever kvar och förökar sig. Kanske beror detta på det starka kravet på meritering som kräver synbara resultat och som lättast låter sig förverkligas genom att på papperet följa upp tidigare forskning. Man satsar på "säkra kort", som man vet att myndigheterna premierar. Man skapar sig ett namn och en profil som är igenkännbar. På en annan nivå befinner sig forskaren själv, som skapar sig så långt tillåtet är ett eget revir, vilket lätt länkas till det större sammanhanget. Inom detta område är forskaren fri, kan komma med idéer och sätta sin personliga prägel på projektet. Ytterligare en nivå utgörs av personer med inflytande och makt. Dessa personer ger forskaren råd och försöker påverka honom. Den totala strukturen har hierarkiskt olika inslag och verkar emellanåt alltför statisk eller låst. Idéer från fältet, från det omgivande samhället och från folket har ofta lång väg att gå om de skall hitta in i forskningens labyrinter.

Forskarnas personliga motiv för att forska är svåra att få grepp om. Vad är egentligen ett motiv och hur kom det sig att man började forska? Antagligen är orsakskedjan så lång att det är svårt att hitta rätt och vara ärlig. De flesta forskare säger visserligen att de önskar förändringar och förbättringar i något avseende, men ofta är skälen för allmänna och vaga för att verka helt övertygande.

3.2 Informationssökning

3.2.1 Resultatredovisning

5. På vilket sätt har Du försökt att få mera ingående eller kompletterande kunskap?

När man söker mer ingående och kompletterande kunskap inom ett ämne är litteratursökning det vanligaste sättet att utöka sin information. Även personkontakter spelar stor roll. Sättet att söka litteratur är individuellt. Man söker osystematiskt och i perioder. Man utgår från referenser i böcker och söker utifrån dessa bakåt i litteraturen. Handböcker, tidskrifter och artiklar används för att nysta fram utvecklingstrender.

Noggrann systematisk kontroll av forskningspublikationer hör till undantagen. Att en eftermiddag i veckan ägnas åt kontroll av vad som görs på andra institutioner är ovanligt. På ett projekt hade man en person anställd enbart för att söka litteratur, vilket även detta får betraktas som sällsynt. Man börjar sitt informationssökande med att läsa litteratur eller diskutera med berörda personer. Vid några tillfällen har forskaren först gått ut för att samla in data och först därefter sökt litteratur. När det gäller att utöka sitt vetande genom diskussion med andra människor initieras kontakten på olika nivåer. Man kan ha regelbundna möten inom projektet, där man mellan varje tillfälle på egen hand söker information för att sedan diskutera denna i grupp. Man kontaktar folk som sysslar med liknande saker som man själv eller går ut på fältet för att få idéer och uppslag. Seminarier utnyttjas för diskussion. Undantagsvis nämns att man börjat informationssökandet med någon typ av begreppsanalys. Sättet att informera sig är alltså individuellt och man har svårt att spåra någon gemensam nämnare utom detta att informationssökningsstrategierna är mycket personrelaterade och att man sällan spårar en klar systematik i sökandet.

Projektens specifika karaktär kan ha påverkat informationssökningen så att man i större eller mindre utsträckning använt sig av vissa strategier. I en del ämnen finns mycket skrivet, medan det i andra är svårare att finna litteratur. När man använt sig av personkontakter och i större utsträckning utnyttjat officiella dokument och handböcker, kan detta bero på att projektet som sådant är mer praktiskt och konkret inriktat. Det är svårt att avgöra om forskaren själv påverkat projektet i denna riktning eller om detta ligger i ämnets natur.

6. Hur kontinuerligt har Du under problemformuleringsprocessen använt Dig av informationskanaler såsom bibliotek etc?

Anm. skattningsskalor

Flera forskare säger att man utnyttjar informationskanalerna periodvis. En tid när man skriver t ex, kan det hända att man inte alls besöker biblioteket, medan det vid andra tillfällen kan bli flera gånger om dagen. Periodiciteten kan ge upphov till felaktigheter i skattningarna. "Jag vill inte påstå att jag varit alldeles systematisk där" (vid ifyllandet av skalorna). "Här är relia-

bilitetsbrist i skattningarna". Man påpekar också att informationssökningen kan variera från projekt till projekt. En forskare finner det svårt att bedöma informationskanalerna generellt. "Jag vet inte om den ena informationskällan är generellt sämre eller bättre än den andra. Det beror ju på vad man vill ha just då." En annan menar att han på grund av ålder numera utnyttjar biblioteken ganska litet. "Jag vill inte säga att jag har läst det mesta, men det är mycket." Man har inte använt ett visst bibliotek för att allt man behövt har funnits på ett annat bibliotek. Någon har inte använt psykologisk-pedagogiska bibliotek för att "det ligger för långt bort". En forskare väntade sig absolut ingenting av biblioteksinformationen och har därför svårt att avgöra hur man skall skatta och värdera denna. För ytterligare en annan är frågan inte aktuell, eftersom forskningen i detta fall inte utförts vid en institution där man haft tillgång till bibliotek, utan man har i stället själva byggt upp ett eget bibliotek. Det kan också vara så att en person från början var med om att bygga upp institutionsbiblioteket och under denna tid inte hade så mycket böcker att tillgå. En del tycker helt enkelt att det är besvärligt att fylla i skalorna. "Hör du, detta är hemskt svårt." En forskare har låtit stadsbiblioteket ta hem all litteratur som man behövt. Någon menar att det beror på den person som söker om man hittar något på institutionsbiblioteket. Flera forskare ger Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek en eloge. "Jag har bra personliga relationer till det biblioteket."

I ungefär en tredjedel av materialet framgår att ytterligare information krävs i form av kommentarer, om man på ett valitt sätt vill tolka de i sifferform skattade värderingarna. Skattningsskalorna är alltså en smula förrädiska genom att de verkar ge mer specifik information än vad de egentligen ger.

7. Vilken typ av information har Du sökt efter och vilken sökstrategi har Du närmast använt Dig av?

<u>Anm.</u> skattningsskalor

Kommentarer till fråga 7, som i något avseende kompletterar skattningsskalorna, är så pass varierande och tangerar så olikartade problemområden att endast undantagsvis har noterats vad som sagts och då endast i direkt anslutning till skalorna. Man kritiserar skalorna som sådana eller påpekar att det fall de representerar är så speciellt i något avseende att svaren därigenom blir missvisande.

Kritiken kan låta så här: "Problemställningen är nästan omöjlig att besvara, alltihop är nästan lika relevant", eller "det är svårt att svara på sånt här tycker jag". "Det är svårt att gradera, för vi drog igång flera delundersökningar på en gång." "Det blir efterhandskonstruktioner." Spe-

ciella omständigheter som är typiska just för ett visst projekt kan ha haft inflytande. "Du måste tänka på när du jämför mig med andra, det måste bero på hur pass aktuellt någonting är, för det här är ju sånt som jag har jobbat med nu det sista året så oerhört mycket va. " (Att göra sammanfattningar) "det var nästan det hela jobbet gick ut på i början, vi har aldrig kunnat se framåt va. Så vi har aldrig lagt upp nån forskningsstrategi från början, va." "När jag kom in förelåg mätinstrumenten redan." "Jag har liksom kommit in i ett projekt på ett ganska sent stadium." Det kan alltså vara så att problemformuleringen redan utformats av någon annan och att man själv kommit in i projektet när denna fas passerats och därför har svårt att redogöra för vilka informationstyper man tidigare sökt efter.

8. Skulle Du kunna säga något om hur man borde utforma informationssökningen för att skapa ideala förhållanden för forskningsprocessen? Har Du några förbättringsförslag?

Förbättringsförslagen när det gäller informationssökning går ut på att man vill ha mer samlad information i form av sammanfattningar av aktuell forskning. Man önskar få information om vad som är gjort inom området i Sverige. Det man framför allt saknar är redovisning av den aktuella forskningen. En typ av sammanfattande och sammankopplande verk som utkom t ex en gång om året efterlyses. "Man kunde vinna mycket med centralisering på det sättet att man fick en slags områdesgruppering tidskriftsmässigt, som var så klar och strikt som möjligt." Clearinghouse, som är successiva sammanställningar av olika sektorer vore idealet. Som ett led i sammanfattande sammanställningar bör man upprätta ett klassificeringssystem som används vid publiceringen av artiklar. Även ett gemensamt system för hela Europa vore önskvärt.

Man ställer sig positiv till en dokumentationscentral med en fast dokumentalisttjänst. En person som skulle anställas på projektet för att läsa litteratur upplevs också som ett gott förslag. "Man skulle nästan behöva någon på projektet som har till uppgift att försöka läsa och syntetisera."

Man önskar förbättra det existerande datasystemet för litteratursökning och anser att någon typ av kvalitetsbedömning vore önskvärd. "Jag tycker egentligen inte om kvalitetsgradering, men det är ändå någonting åt det hållet som jag är ute efter." En värdering av de referenser man får ut är vad man söker. Man är dock inte riktigt klar över hur värderingen skall gå till. En något fylligare information kring varje rapport vore också värdefull. "Om ERIC kunde ge någonting av det Psychological Abstracts ger, en kort beskrivning, metod, resultat i princip." Man önskar också bättre uppslagsord som är absolut avgränsande. En kurs i bibliotekskunskap och en bättre precisering av vad man egentligen är ute efter och till vilka målgrupper man egentligen riktar sig skulle underlätta informationssökandet betydligt. Några

önskar mindre bundenhet till amerikansk litteratur. "Jag är kritiskt inställd till den anglosaxiska traditionen, så jag har läst rysk pedagogisk forskning och politisk litteratur."

En forskare menar att man borde redovisa även misslyckad forskning för att man skulle få möjligheter att lära sig av andras misstag. Någon ser lösningen av informationsproblematiken så att man helt enkelt får gripa in och stoppa utvecklingen. "Stoppa det mesta utav all skiten och se till att vi får koncentration till det väsentliga. Låt alltså inte en massa tidskrifter blomma upp." En bok som heter Stoppa utvecklingen belyser problemet. Politikerna får gripa in och se till att världens informationssystem bringas ned till måttliga resurser.

En hel del forskare tycker att de inte tänkt tillräckligt mycket över informationsproblematiken för att komma med förbättringsförslag. Endast en forskare är helt nöjd med allting som det är, vilket beror på att hon genom stimulans från speciellt belästa personer får all inspiration och hjälp hon behöver.

Förbättringsförslagen ger uttryck åt en önskan om bättre överblick och om hjälp att strukturera det enorma informationsflödet. Förslagen verkar i regel inte speciellt genomtänkta. Man har prövat datorbaserade system och känner otillfredsställelse med dessa, men tror dock att man har möjlighet att förbättra dem.

9. Har Du haft möjlighet att rådfråga andra personer? Om ja, vilka? Vad frågade Du om?

10. Har de idéer eller uppslag som Du fått av andra personer haft något värde för Ditt projekt?

Många forskare är rätt positiva till de råd man fått från andra personer. En hel del tycker dock att behållningen varit "fifty-fifty". Några är helt negativa. De personer man rådfrågat är dels projektpersonal, ofta från andra projekt än det egna, t ex PIL-projektet i Malmö, ÖM-SK-projektet i Göteborg, dels sådana personer som på något sätt ansvarar för undersökningen, t ex Sixten Marklund. Man har också konsulterat experter, t ex Johan Lindström (vetenskapsteori). Även gruppen med lärare och andra typer av referensgrupper har kontaktats. Det samlade intrycket är att man p g a syftet med undersökningen sökt ganska varierande kontaktkällor. Man får intrycket av att dessa kontakter inte spelat en särskilt viktig roll i undersökningen, om man menar att kontakterna borde lett till kompletterande informationsutbyte. I stället har de personer man kontaktat haft en mer understödjande eller bekräftande funktion. De frågor man ställt har i stor utsträckning rört metod- eller designproblem, även precisering av problemställningar och rent praktiska problem har diskuterats. Mindre frekventa fråge-

ställningar har tangerat vissa teoretiska frågor, vetenskapsteoretiska resonemang, diskussion kring samhällsfrågor etc.

Vilka typer av frågor man ställt eller till vilken kategori av människor man vänt sig när man sökt stöd och hjälp tycks inte vara relaterat till hur man bedömt värdet av den information man fått. Oberoende om man konsulterat experter eller talat med projektmedlemmar, om man diskuterat rent praktiska frågor eller teoretiska varierar alltså bedömningen kraftigt när man ser på värdet av de kontakter man haft.

De som varit positiva till råd och synpunkter de fått menar t ex att kontakter är helt nödvändiga när man forskar. "Det har tvingat att klarifiera oss vad det är egentligen vi håller på med." Uppslagen har varit till 99% relevanta. "Fantastiskt värdefull" var diskussionen kring designproblem. Råden var positiva för att området var nytt och det fanns mycket att lära. De som menar att råden varit på både gott och ont hävdar t ex att värdet av informationen beror på vilken person man vänder sig till. Uppslagen har inte haft något egentligt inflytande, det har varit ett "både och". Någon menar att råden varit tveksamma ur saksynpunkt men nödvändiga ur policy-pr-synpunkt. De råd man fått har haft en stödjande funktion men det har alltid varit forskaren själv som till sist har löst problemen. Ibland har andras idéer helt enkelt "förstört" för forskaren. T ex visade sig ett förslag från institutionens sida att samla in bakgrundsdata vara negativt.

De forskare som är helt negativa till kontakterna menar att dessa runnit ut i sanden. Idéerna och uppslagen har inte haft något värde. "Det har blivit en bekräftelse möjligen." Man kontrollerar sina idéer genom att presentera dem för andra personer och får alltså en positiv eller negativ reaktion på de egna förslagen.

De frågor man ställer gäller som nämnts metodproblem. Man har kontrollerat vilka erfarenheter som finns när det gäller statistisk bearbetning, man har sökt hjälp för problem vid utnyttjande av en speciell metod (faktoranalys) och man kan ha haft statistisk expert knuten till projektet.

Designproblem och praktiska problem har givit upphov till diskussion. Detta nämns dock utan speciella kommentarer. Man söker upp någon som sysslar med det området man är intresserad av och ber att få litteraturtips eller ber att få synpunkter på något man skrivit. Man vill ha tips om undersökningar som andra håller på med eller en kartläggning av vad som finns gjort på området man sysslar med. Endast en forskare nämner att han diskuterat vetenskapsteoretiska aspekter med andra personer.

34. Vilka tidskrifter (primära, sekundära) brukar Du läsa?

Forskarna läser i relativt stor utsträckning flera olika tidskrifter. Den tidning som läses mest är Review of Educational Research. Lärartidningen nämns vid flera olika tillfällen. Psychological Abstracts, Nordisk psykologi, Psykolognytt och Scandinavian Journal of Psychology är ytterligare exempel på tidskrifter som läses av flera olika forskare.

Ytterligare exempel på tidskrifter som nämns vid fler än ett tillfälle är Child Development, Educational and Psychological Measurement, Journal of Educational Research och Psychological Bulletin.

Det finns några forskare som läser fler än sex tidningar. De flesta läser tre-fyra. Amerikansk och engelsk press är klart dominerande.

3.2.2 Sammanfattning (5, 6, 7, 8, 9, 10, 34)

Forskarnas attityder till informationsproblematiken är personlig och individualistisk. Var och en har hittat fram till ett eget sätt att söka litteratur och knyta kontakter. Man har inte i nämnvärd grad funderat över informationsproblematiken i ett större perspektiv. Man är dåligt informerad om vad som händer på andra institutioner och för att få idéer och impulser läser man utländsk litteratur och press hellre än man söker information på mera närliggande håll.

Litteraturläsning tycks mera upplevas som en plikt än som nöje och inspiration. Så när som på några undantag verkar man heller inte läsa särskilt mycket litteratur. Situationen i allmänhet tycks utmärkas av status quo. Man tycker det vore bra om förbättringar kunde genomföras, men verkar inte själva som initiativtagare. Ett organ för stimulerande tankeutbyte inom Sverige skulle antagligen verka inspirerande. Man borde ge större möjligheter för forskare att träffas, inte genom traditionella symposier men väl genom egna initiativ, t ex resor, studiebesök etc. Pedagogiska forskare har ofta dålig gruppkänsla och upplever sig ofta som "ensamma vargar" i ett eller annat avseende. En bättre uppslutning kring utforskande av övergripande målsättningar och generella pedagogiska modeller skulle otvivelaktigt gynnas genom frekventare kontakter, bättre publiceringsstandard och en annan typ av tidningspress som höll samman det växande pedagogiska forskningsfältet.

Den idédebatt som ibland förs av allmänheten i press, radio och TV kring skolfrågor tycks sakna motsvarighet bland de pedagogiska forskarna själva.

3.3 Kontakter

3.3.1 Resultatredovisning

13. Vad beträffar kontakterna; hur har Du tagit kontakt och hur frekventa har de varit? Tror Du att kontakttagandet i Sverige skiljer sig från andra länder?

Anm. skattningsskalor

De hinder man upplever vid kontakttagandet är framför allt geografiska. Man tycker det är synd att man inte har råd att resa mera. SÖ borde ge forskarna möjligheter att resa. Som det nu är, är det en omständig byråkratisk procedur att ansöka om anslag för resor till andra orter. Någon föreslår frikort på järnvägen som ett sätt att underlätta kontakttagandet. "Vi tar för lite kontakter och institutionerna är isolerade från varandra. Administrativa hinder upplevs också som störande. "... det är så mer och mer att folk blir väldigt bundna av alla möjliga, ja, sammanträden ...". Det är svårt att hinna ta kontakt för kravet på effektivitet gör det svårt att hinna med.

28. Hur ser Du på projektmedlemmarnas sociala relationer sinsemellan?

Vad gäller relationerna inom projektet eller på institutionen uppger så gott som samtliga forskare att samarbetet är gott. Undantagsvis uppger man att det förekommit problem. Några menar att samarbetet varit "förfärligt gott", "ovanligt bra", "mycket positivt". Flertalet talar om kontakterna som "trevliga" och "trivsamma". En del har aldrig någonsin upplevt problem överhuvudtaget.

29. Vilken betydelse tillmäter Du förmågan till samarbete och med detta relaterade problem samt förmågan att lösa konflikter?

Alla är överens om att de sociala relationerna är av största betydelse om man skall samarbeta. "Det är väl den viktigaste grejen som inte går att mäta." "Det är en absolut förutsättning att man är någotlunda anpassningsbar ... kan man inte kommunicera så är man inte heller forskare." "Om inte de sociala relationerna fungerar fungerar inte projektet." Om kontakterna fungerar bra inom projektgrupperna, så kan problem däremot dyka upp mellan olika grupper på en institution. Man menar att det finns en rivalitet som resulterar i t ex alltför positiv eller negativ kritik. "Den enes bröd, den andres död", är resultatet av den konkurrens som existerar inom en institution. Konkurrensen beror på bristande trygghet och det bildas lätt olika typer av "läger och grupperingar på institutionen".

När forskaren ställs inför valet att anställa en person som har lätt att få sociala kontakter eller en person som är teoretiskt kunnig men som har svårt att samarbeta väljer man i lika stor utsträckning båda kategorierna. Man efterlyser också en kombination av dessa egenskaper.

Motiveringen till varför man väljer den ena eller den andra personen är något olika. Man menar att social kompetens är viktig, men kan man avdela lämpliga uppgifter åt en person som kanske har svårt att samarbeta, så säger man sig värdesätta den teoretiskt kompetente. I ett sådant fall är det dock väldigt avgörande att kontakten mellan den som står för projektet och den här individen fungerar bra. "Fungerar den, då tror jag att man skall se till att möjligheterna finns för den här kreativa individen utan tvekan." Man väljer också den teoretiskt kompetente för att man själv litar starkt till sin egen förmåga att samarbeta. "Jag skulle välja den med goda teoretiska kunskaper, för jag har själv så lätt att umgås med folk." Den som är mån om samarbete och vill undvika konflikter väljer en socialt kompetent person.

När man jämför Sverige med utlandet är man klart positiv till de utländska kontakterna i jämförelse med de svenska. Man talar om de nordiska länderna som trevliga och kontaktvilliga. Kontakterna i USA har också upplevts som positiva. Det är en fastare ordning i Sverige på gott och ont. De flesta forskare har dock ringa eller ingen erfarenhet alls av internationella kontakter och kan alltså inte göra jämförelser länderna emellan.

3.3.2 Sammanfattning (13, 28, 29)

Forskarnas tankeutbyte med varandra inskränker sig till det absolut nödvändigaste. Man konsulterar varandra när man är okunnig på ett område som t ex statistik, men träffas mera sällan för att utbyta idéer. Det finns ibland varken tid eller plats för annat än rena nyttokontakter.

Kontakten inom projekten sägs alltid vara god och mycket ovanligt är att man nämner att det förekommit konflikter av något slag. Antagligen besvaras denna fråga på ett konventionellt sätt i stil med "hur mår du - jo, tack bra" och man får aldrig information om hur samarbetet utvecklats, om man haft problem, kriser osv.

Man nämner att utländska kontakter fungerar bättre än svenska, men erfarenheten är mycket begränsad och man kan inte dra några större slutsatser av detta. Det förefaller som om kontaktmönstret i allmänhet kännetecknas av en viss rigiditet, och det saknas mera informella sätt att umgås på. Det som framför allt saknas är ett mera gynnsamt debattklimat. Alla forskare verkar fullt upptagna med sina egna projekt och har varken tid eller kanske ens behov av att umgås oftare med sina kolleger. Kontaktklimatet är ofta svalt, behärskat och oengagerat.

3.4 Påverkan på projektskiss

3.4.1 Resultatredovisning

14. Har Du upplevt någon styrning vid utformningen av projektskissen?
Anm. skattningsskalor

Forskarna anser att de själva styrt utformningen av projektskissen, även om de utsatts för påverkan från myndigheterna. "Jag har gjort tvärtom mot vad dom har sagt." " Vi har haft vissa styrare men dom har vi styrt bort." Det har varit svaga försök till styrning "folk har nog vetat att det inte har lönat sig". Styrningen har sällan varit direkt, utan man har anpassat sig till vad man tror myndigheterna förväntar sig. "Det är ingen som säger att man skall göra si eller så, utan det är hur man tolkar situationen, hur det är möjligast att få pengar ...". Den styrning som sker är alltså i högsta grad indirekt. "Man har fått reda på vad man inte skulle göra i alla fall." Flera forskare menar att man kan avse olika saker när man talar om att styra, det finns ju positiv styrning, t ex "vissa saker som myndigheterna har lagt sig i har varit av positivt värde också". "Ja, det beror på vad du menar med styrning. Det är klart att inte styrning så att jag har känt mig ofri, men givetvis har jag blivit styrd genom dom kontakter som jag har tagit därför att, i den mån man har funnit att det här är viktigt, det här är någonting värt att följa, värt att provas, så har det varit en styrning. Men i så fall upplever jag det som en rätt positiv styrning. Däremot har jag känt en stor frihet att skippa saker som jag själv tycker var oväsentliga." Man upplever som om man fått råd och anvisningar eller att man påverkats i positiv riktning.

15. Hur ser Du på dessa personer eller myndigheter (ges i skalorna) vad beträffar styrningen vid utformningen av en projektskiss?
Anm. skattningsskalor

Kommentarerna är sparsamma. Man menar i några fall att frågan är svår att besvara. Övriga kommentarer är mycket olikartade och följer inte någon viss linje. Centrala myndigheter bör dra upp allmänna riktlinjer. Personer som på något sätt är berörda av undersökningen bör kunna påverka utformningen av projektskissen. "Jag har den inställningen att man alldeles för mycket sitter och forskar på universitetet utan att kontakta dom berörda för att få deras synpunkter." De vetenskapliga aspekterna förbehåller sig forskaren rätten att formulera. Någon menar att styrning ur politiska aspekter inte får förekomma. Kommentarerna ger inte speciellt värdefulla upplysningar utöver vad skalorna ger.

16. Har Du uteslutande varit upptagen med utformningen av Din skiss eller har Du samtidigt varit upptagen med idéer till nya projekt?

Många forskare har varit upptagna med att parallellt med skissen till huvudundersökningen utforma andra skisser, ansöka om nya anslag osv. Man kan

även arbeta med flera olika projekt på en gång.

17. Vad hände med de övriga skisserna (om sådana fanns)?

Vilket öde övriga projektskisser gått till mötes är oklart, eftersom 2/3 av svaren är svåra att finna och inte följer i omedelbar anslutning till frågan. Forskarna berättar vilka reaktioner man mött och att man råkat ut för "bakslag". Man har inte fått projektet antaget och sällan fått motiveringar för beslutet. "Ja, det blev inga klara besked. Hur dom besluten fattas, det vet man inte riktigt, för de fattas utav skolråden och dom däruppe, och dom anser sig inte behöva motivera, vad jag förstår ... ". "Vi är inte säkra på att alla har läst (projektskissen)." Det verkar som om man "går på rubrikerna" i första hand.

18. Finns det rutiner på institutionen för förberedelsen av projektförslag, dvs konstruktioner av projektskisser?

Det finns inga klart formulerade rutiner för förberedelser av projektförslag utom på lägre stadier, t ex trebetygsnivå. "Det löser sig automatiskt." Man diskuterar informellt och utnyttjar referens och projektledargrupper. Skissen kan sedan presenteras på ett seminarium, dit man inbjuder intresserade personer.

19. Hur ser Du på examinatorns möjligheter att påverka projektskisserna?

Fråga 19 besvaras på olika sätt. Dels diskuteras examinatorns möjligheter att påverka projektskissen, dels huruvida han utnyttjat dessa möjligheter i det aktuella fallet. Man diskuterar också om det är önskvärt att examinatorn skall ha möjlighet att påverka projektskissen överhuvudtaget. Genom att samtliga aspekter inte diskuteras i alla svar är det svårt att få en sammanhängande bild av hur forskarna ser på examinatorns inflytande. Det förefaller dock som flertalet i någon form önskar viss vägledning och påverkan från examinatorn. "Jag kan inte svara generellt för det där, men det är klart att de skall naturligtvis ha möjlighet att ta del av och lägga synpunkter på det hela, eftersom de en gång i tiden skall sitta och godkänna en avhandling om det."

Det finns några forskare som absolut inte vill veta av en inblandning från examinator.

30. Hur har skissen till Ditt projekt tagits upp av myndigheterna?
31. Hur har respektive myndighet reagerat (olika nivåer i hierarkin)?
32. Vilka personer har varit inkopplade?
33. Hur bedömer Du personalens kompetens med avseende på Ditt ämnesområde?

Frågorna 30-33 besvaras i ett enda sammanhang. Det är svårt att skilja ut

även arbeta med flera olika projekt på en gång.

17. Vad hände med de övriga skisserna (om sådana fanns)?

Vilket öde övriga projektskisser gått till mötes är oklart, eftersom 2/3 av svaren är svåra att finna och inte följer i omedelbar anslutning till frågan. Forskarna berättar vilka reaktioner man mött och att man råkat ut för "bakslag". Man har inte fått projektet antaget och sällan fått motiveringar för beslutet. "Ja, det blev inga klara besked. Hur dom besluten fattas, det vet man inte riktigt, för de fattas utav skolråden och dom däruppe, och dom anser sig inte behöva motivera, vad jag förstår ...". "Vi är inte säkra på att alla har läst (projektskissen)." Det verkar som om man "går på rubrikerna" i första hand.

18. Finns det rutiner på institutionen för förberedelsen av projektförslag, dvs konstruktioner av projektskisser?

Det finns inga klart formulerade rutiner för förberedelser av projektförslag utom på lägre stadier, t ex trebetygsnivå. "Det löser sig automatiskt." Man diskuterar informellt och utnyttjar referens och projektledargrupper. Skissen kan sedan presenteras på ett seminarium, dit man inbjuder intresserade personer.

19. Hur ser Du på examinatorns möjligheter att påverka projektskisserna?

Fråga 19 besvaras på olika sätt. Dels diskuteras examinatorns möjligheter att påverka projektskissen, dels huruvida han utnyttjat dessa möjligheter i det aktuella fallet. Man diskuterar också om det är önskvärt att examinatorn skall ha möjlighet att påverka projektskissen överhuvudtaget. Genom att samtliga aspekter inte diskuteras i alla svar är det svårt att få en sammanhängande bild av hur forskarna ser på examinatorns inflytande. Det förefaller dock som flertalet i någon form önskar viss vägledning och påverkan från examinatorn. "Jag kan inte svara generellt för det där, men det är klart att de skall naturligtvis ha möjlighet att ta del av och lägga synpunkter på det hela, eftersom de en gång i tiden skall sitta och godkänna en avhandling om det."

Det finns några forskare som absolut inte vill veta av en inblandning från examinator.

30. Hur har skissen till Ditt projekt tagits upp av myndigheterna?
31. Hur har respektive myndighet reagerat (olika nivåer i hierarkin)?
32. Vilka personer har varit inkopplade?
33. Hur bedömer Du personalens kompetens med avseende på Ditt ämnesområde?

Frågorna 30-33 besvaras i ett enda sammanhang. Det är svårt att skilja ut

svaren på de enskilda frågorna och oftast ges helt enkelt inga svar till frågorna 30-32. Fråga 33 har däremot besvarats i så gott som samtliga fall.

När det gäller bedömning av myndigheternas kompetens är det ingen forskare som uttrycker sig helt positivt. Några av de få positiva omdömen som ges är följande: "Det tror jag dom har en ganska god kompetens att göra (bedöma projektskisser) det i och med att dom har ju en särskild byrå för detta med Marklund som chef." "Jag har ingen upplevelse av att det inom det här området är så dåligt."

Flera forskare är helt negativa mot myndigheterna och menar att de är nästan helt inkompetenta. Bedömningsförmågan "är väldigt svagt utvecklad" och "dom handlar i blindo i stor utsträckning." Man anser att beslutsprocessen är mycket bristfällig. "Det kommer att bli enskilda kolleger på hög nivå som sätter sin prägel på den politik som myndigheterna driver. Så det blir vissa professorer helt enkelt, som är 'inne'". Mycket är "beroende hemskt mycket på fiffel också". De flesta forskare är dock mycket nyanserade i sin kritik och menar att kompetensen är rätt varierande. Man bedömer SÖ, SRFS, UKÄ och Socialstyrelsen på olika sätt. Kommentarerna är dock spridda och det är svårt att ge ett samlat intryck i detta avseende. Man säger sig förstå att myndigheterna måste göra en bedömning ur samhällelig och politisk synvinkel. Man menar att kompetensen brister när det gäller den rent vetenskapliga bedömningen. "Eftersom jag vet att chefen för byrån, Sixten Marklund, inte själv har tid att ta del av projekten eller kan läsa igenom dom, utan är beroende av föredragningar från Esse Lövgren och projektsekreterarna, så måste man ju säga att kompetensen att bedöma projekten ur vetenskaplig synvinkel inte alls räcker." Några forskare tycker sig veta för litet för att uttala sig. "Jag är inte kompetent själv att avgöra det." Ibland har konsulenterna stort inflytande och "varför inte säga det rent ut, dom saknar forskarutbildning".

3.4.2 <u>Sammanfattning</u> (14, 15, 16, 17, 18, 19, 30, 31, 32, 33)

Utformning av projektskissen, anslagsansökan, rutiner etc; hela denna procedur framställs på ett mycket diffust sätt. Myndigheterna styr inte direkt, men indirekt. Forskarna låter sig inte styras men anpassar sig efter outtalade krav. Det finns i vissa fall inga formella regler för anslagssökningar. Det finns inga rutiner som träder i kraft vid ett avslag. Det finns få regler överhuvudtaget och hela processen från det att man ansöker, utformar projektskissen, knyter kontakter osv, är en svårgripbar men också omständlig procedur som inverkar störande på det pågående forskningsarbetet. Kritiken mot myndigheternas behandling av projektskisserna tar fasta på en ringa förmåga till vetenskaplig bedömning. En av de få klara trenderna i

materialet är den negativa bedömningen av myndigheterna. Rent allmänt blir intrycket att forskarna genom hårfina mekanismer är klart styrda uppifrån när de utformar sina projektskisser, men ändå till viss del på omvägar lyckas genomdriva sina egna intentioner.

3.5 Intresseområden

3.5.1 Resultatredovisning

11. Vilka typer av idéer upplever Du som mest tilltalande?
(a) inom nya och viktiga områden, t ex interdisciplinära studier som "brain and behaviour"
(b) inom väl avgränsade områden, även med risk för begränsning, t ex experimentella studier av individens anspråksnivå
(c) inom ramen för utvecklingen av modeller eller "allmänna principer som kan tillämpas på en mångfald av situationer, t ex informationsmodeller

Vilka idéer som forskarna upplever mest tilltalande framgår av skattningsskala 11. De kommentarer man ger i detta sammanhang tyder på specifika forskningsintressen. Det är också vanligt att man påpekar att det är svårt att välja det ena fältet framför det andra. Detta förhållningssätt kommer också till uttryck när man ställs inför valet att syssla med praktiska eller teoretiska frågor. De flesta forskare vill gärna syssla med både teoretiska och praktiska undersökningar.

12. Skulle Du kunna tänka Dig att arbeta med nya områden, där Du har föga kunskaper?
Anm. skattningsskalor

Vid en snabbkontroll av fråga 12 visar det sig att forskarna i ganska stor utsträckning är intresserade av att arbeta med nya områden. Frågorna kring de konflikter man upplevt vid val av olika typer av idéer kommenteras inte i någon större utsträckning. De problem man anser att det borde forskas kring är problem av övergripande karaktär, t ex målsättning för hela skolan, men även här kommer mer specifika intressen in som t ex önskan att värna om den enskilde individen och särlingen.

Flera forskare menar att det vore positivt att arbeta tvärvetenskapligt. Man vill helst inte binda sig vid ett enda område och man tycker det är svårt att avgöra huruvida det ena fältet är viktigare än det andra. Vilket område man föredrar att arbeta med är också beroende av var i utvecklingen man befinner sig. Någon menar att intresset växlar med sinnesstämningen. Hur man definierar vad som egentligen är pedagogik är också av betydelse när man väljer att forska interdisciplinärt eller mer avgränsat specifikt. Att forska kring ett smalt område är enklare och upplevs som ett säkrare sätt att uppnå resultat. Några få vill helst syssla med experiment. Det är ingen som reagerar negativt mot formuleringen av fråga 11 eller som har svårt

för att förstå frågan. Inte heller fråga 12 upplevs som särskilt svår att besvara. Några få tycker den är oklar.

24. Om Du hade helt fria valmöjligheter, skulle Du välja teoretiska problem eller tillämpningsproblem?

Forskarna vill arbeta med både teoretiska och praktiska problem. Man anser att det knappast går att välja eller att det inte finns någon (bör finnas?) skillnad mellan teori och praktik. Det kan påpekas att endast tre personer kan tänka sig att arbeta enbart med teoretisk forskning, medan flera kan tänka sig att bara syssla med tillämpad forskning. Man kan skönja en tendens att kvinnor i högre grad väljer rena tillämpningsproblem och önskar göra forskningen mera konkret. De flesta forskare väljer oftast en kombination: "teoretiska problem som kan tillämpas", tillämpningsproblem som inom sig rymde teoretiska problem, tillämpningsforskning med teoretisk anknytning.

49. Vilka typer av problem borde man formulera och forska kring? Ange några typexempel.

De problem forskarna anser man borde forska kring rör i många fall övergripande målfrågor för hela skolan. Varför minskar skolmotivationen? Man skulle vilja pröva ut ett rejält avvikande alternativ till skolan, ifrågasätta läroplanens värderingar, utvärdera skolan i Sverige samt utföra målanalys för hela skolans verksamhet. Några forskare vill syssla med forskningsprocessen på lägre åldersnivåer, men detta är mindre vanligt. Därutöver nämns några områden som är mer specifika, eftersom de endast förekommer en gång. Man vill forska kring "den kritiskt tänkande demokratiska människan". Man vill forska kring grunden att lära sig läsa och räkna, kring gruppdynamiken i klassrummet, de synsvagas situation, hur akademiker upplever det att ta andra typer av jobb än de som de utbildat sig för, barns kreativitet osv.

På ett sätt kan man säga att det finns lika många forskningsområden som det finns forskare, å andra sidan kan man spåra en viss övervikt av de forskare som vill ifrågasätta och forska kring mer grundläggande problem.

Skillnaden mellan det man skulle vilja syssla med och det man håller på med för tillfället är inte så stor när det gäller ämnesval. Däremot önskar man ofta ett mera grundläggande grepp på det ämne man arbetar med.

3.5.2 Sammanfattning (11, 12, 24, 49)

Forskarna vill gärna syssla med en mängd olika saker, man har svårt att välja och återkommer ständigt till en diskussion i termer av både och. Man vill t ex både arbeta teoretiskt och praktiskt. Ämnet pedagogik är ju interdisciplinärt till sin natur och man arbetar gärna tvärvetenskapligt för att

det inkluderar flera aspekter av ett problem. Helst vill man syssla med övergripande frågor som t ex målsättningsproblematik. Forskarna vill gärna göra allt och helst på en gång, vilket ger upphov till splittring. Man kan kanske tolka detta behov av att omfatta allt som ett tecken på osäkerhet och obeslutsamhet. Man vet helt enkelt inte riktigt vad man vill. Behovet kan även vara ett uttryck för en instängdhet man upplever när man tvingas begränsa sig och syssla med mindre viktiga detaljfrågor.

3.6 Livssituation

3.6.1 Resultatredovisning

20. Jag kan tänka mig att projektets arbete påverkas av den enskilde forskarens livssituation. Hur ser Du på forskarens livssituation idag?

21. Hur ser Din önskesituation ut?

Så gott som samtliga forskare är påverkade av den otrygga arbetssituationen. "Det är otillständigt att forskaren är så pass otrygg som han är", "vi har förordnanden på många av oss ett halvt år i taget. Och vi vet ingenting av vad som händer när projektpengarna är slut", "trygghetskravet är klart otillfredsställt". "Ta nu docenteländet osv, här går massor av kvalificerade forskare och sliter för mycket låg betalning och sen när dom haft ett visst antal år, så står dom utan vidare försörjning, det är oansvarigt. Anställningsotryggheten irriterar en p g a att just unga forskarassistenter och lektorer som skulle ha möjlighet att kritisera samhället hålls i schack genom att de anställs på något år i taget. P g a att otryggheten finns är det också vissa idéer som kommer bort, som man helt enkelt inte vågar satsa på. Det avgörande är dom otrygga ekonomiska villkoren som dom flesta lever under här på universitetet. Ja, hade dom som sysslade med forskning, forskningstjänster med en viss acceptabel social trygghet, så tror jag att det skulle på många sätt underlätta arbetet, det skulle bli mindre hafs och mindre stress. För en del forskare har dock anställningsförhållandena inte alls varit något problem. Dessa forskare har då själva haft en fast tjänst och inte behövt oroa sig för framtiden.

Många forskare anser att det är svårt att upprätthålla balansen mellan privatliv och forskning. "Jag skulle vilja att familjelivet skulle kunna ta ut sin rätt litet mer." De kvinnliga forskarna med små barn är de som har svårast med avvägningen mellan arbete och hemliv. "Under de första åren tyckte jag att jag försummade familjen. Jag upplevde ett krav på mig som kvinna." "Jag har inte kunnat göra mer än halvtidsinsats" ... "... hade jag haft mera tid så hade jag kunnat sätta mig in i problemet på ett annat sätt."

Man sysslar inte med forskning på kontorstid, "privatliv och arbete går

in i varandra", "det är inte bara ett arbete där man jobbar mellan 8-5 och så stänger man av det". Effektiv forskning kan man inte sköta på kontorstid. Mera sällsynt är att man gör åtskillnad mellan arbete och privatliv och försöker betrakta forskningen som "vilket annat jobb som helst".

När man försöker se på forskarens situation i allmänhet tycker man att situationen är dålig, att den stramats åt jämfört med 60-talet osv.

De flesta forskarna önskar sig en fast tjänst eller att det fanns flera ordinarie tjänster. Man önskar sig också större frihet i att välja problem och att det skulle finnas större tidsmarginaler. Tre forskare anser att den nuvarande situationen är helt idealisk. "Jag har haft en sådan där forskartjänst på statens råd för samhällsforskning, och det är nog den bästa forskartjänst man kan ha här i landet. Man får 6 år på sig att forska relativt fritt."

Man vill också forska i ett litet team eller på ett research center. Ovanligare önskemål är t ex mer naturvetenskapligt orienterad forskning eller önskemål om vidareutbildning.

3.6.2 Sammanfattning (20, 21)

Forskaren beskriver sin situation ganska klart och tydligt. Anställningsotryggheten är den överskuggande faktorn som påverkar forskarens livssituation, och är den andra klara trenden i intervjumaterialet. Forskning går ej att bedriva på kontorstid och projektarbetet är mycket intensivt och krävande. Forskarna tycks samtliga arbeta mycket hårt och ha som mål att slutligen uppnå en fast tjänst.

3.7 Programbudgetering

3.7.1 Resultatredovisning

22. Som bekant förekommer i samband med mera omfattande administrativa planeringssystem s k programbudgetering. Kort sagt innebär detta ur administrativ synvinkel en förskjutning från funktion till program och budgetmässigt att tyngdpunkten förskjuts från input till output. Hur tror Du att programbudgeteringen kommer att påverka F&U-arbetet?

Anm. skattningsskalor

23. Hur kommer programbudgetering att påverka idégenerering, strukturering och problemformulering?

De flesta forskare är negativa till programbudgetering. Man är rädd för starkare styrning och för att forskningen övergår i ren utredningsverksamhet. Faran skulle innebära att man bara levde upp till förväntningar, och värre styrning "går väl knappast att tänka sig". "Jag tycker man gör sig beroende utav hur mycket man kan bedöma utav ett resultat" ... "det finns åtminstone många väsentliga forskningsuppgifter, där resultaten inte behöver vara väntade". Man tror att det kommer att bli "en satsning alltför mycket på målforskning och det kommer naturligtvis att bidra till att bevara det

bestående status quo i väldigt hög utsträckning". Man misstänker att besluten kommer att fattas på projektsekreterarnivå. "Det erkänner Sixten Marklund t o m, han anser själv att han inte längre har grepp om det där. De enskilda projekten känner han inte till och det är allvarligt tycker jag." Vad man kan göra är att omfördela pengarna inom projekten, "det har jag gjort i alla tider". Man anser att det inte bör vara finansiella skäl som styr vilka projekt som får anslag. "Det får inte vara så att kraftiga ekonomiska hänsyn ska betyda mer än våra sociala mål i samhället" och kommer detta att sättas i system så "kommer det att påverka forskarnas insatsvilja".

En hel del forskare ser både för- och nackdelar med programbudgetering. "... som du beskriver det så finns nog risk för att det kommer att påverka arbetet ..., det beror på hur det utvecklas om det blir positivt eller negativt, men det bör väl kunna bli båda". Man menar att det är bra om SÖ tvingas till en starkare precisering av sin forskningspolicy, men nackdelen är att detta kan innebära en alltför stark styrning, som kan leda till för mycket produkttänkande som i sin tur leder till att grundforskningen blir satt på undantag. Man menar att det måste vara så att samhället drar nytta av forskningen, men man är tveksam om detta blir så givande för forskaren. Några menar att man måste kompromissa. "Det kan inte bli ett antingen eller i ställningstagandet, utan en medelväg." På visst sätt tycker jag nog att man skall kunna bedöma det nyttiga eller det användbara i det, men samtidigt så måste man ju ha en viss frihet i idéerna också. De två som anser att programbudgetering skulle innebära något positivt tror att man skulle uppnå "större flexibilitet" och att man så länge man inte har enastående resurser helt enkelt måste titta på outputen. Några tror inte att programbudgetering kommer att påverka alls, eftersom "beslutsfattarna är desamma" och man undrar skeptiskt om programbudgetering verkligen kommer att innebära något nytt. "... alltså, kommer detta att löna sig? Ja, men har det inte varit så tidigare också?" Ytterligare några har en oklar uppfattning om det hela och vet inte vad de anser. "det går inte att säga om det är positivt eller negativt. Ur vilken synvinkel - är det ur forskningens eller samhällets?"

3.7.2 <u>Sammanfattning</u> (22-23)

Forskarna är skeptiska mot programbudgetering. De allra flesta är helt negativa, några kan dock se att företeelsen kan medföra vissa positiva bieffekter.

3.8 Administration och praktiska problem

3.8.1 Resultatredovisning

25. Finns det möjligheter till utbildning inom projektet?

26. Skulle möjligheten till dels utbildning med avseende på lärartjänster, dels med avseende på forskartjänster, påverka utvecklingen av en projektskiss?

27. Bör det överhuvudtaget finnas möjligheter till utbildning?

Anm. skattningsskalor

De kommentarer kring utbildning inom projektet som markerats vid frågorna 25-27 och dithörande skattningsskalor är antingen indifferenta eller relativt positiva. Några tycker att frågorna är konstigt formulerade, "konstig svenska här", "men är det inte det du menar? ... Nej, men det var så jag fattade först". "Jag förstår inte riktigt hur du har formulerat det".

Flera är tveksamma och har inte funderat närmare över frågan. Man anser att en bit inom projektet bör kunna avgränsas som utbildningsprojekt. Det kan kanske vara "litet negativt att man lägger till rätta", samtidigt är det ett sätt att få bitar inom projektet mer genomarbetade. "Jag har egentligen inga synpunkter på det här, det kanske är bra" "Det har jag aldrig funderat på." "Nu är vi inne på någonting som jag är ganska dåligt insatt i." De forskare som är positiva till utbildning inom projektet anser t ex att "fördelen med att ha utbildning inom projekten är ju det att de kan få en viss kontinuitet". De flesta ger dock ingen närmare motivering till varför man tycker att det borde finnas utbildning inom projektet.

40. Är Du handledare (konsult) till någon eller några? Om ja, till vem eller vilka? Hur ofta brukar Ni träffas?

Frågan om forskarna fungerat som handledare ligger ofta dold i texten. De som lämnat uppgifter i anslutning till frågan har i de flesta fall varit handledare eller konsulter. En forskare skiljer sig från de övriga. "Handledning har jag i stort sett varje dag. Jag har 70 st 3-betygare, svenskt rekord i handledning." Övriga forskare anser inte att handledningen skulle vara speciellt betungande.

44. Praktiska behov är en av källorna till vetenskapliga problem. Man skulle t ex kunna påstå att ett insisterande på praktisk tillämpning på bekostnad av problemets inneboende vetenskapliga värde i det långa loppet medför en steriliserande effekt. Hur ser Du på denna problematik?

Anm. skattningsskalor

Svaren på fråga 44 är ganska varierande. Man menar litet olika saker när man talar om praktisk tillämpning. "Djupast sett är det ju en felformulerad problematik, därför att det är ju verkligheten i någon aspekt av det, som rent praktiskt problem i bemärkelsen verkligt problem som du arbetar

med." "Det är en avvägningsfråga även där alltså. Att i förlängningen av forskningen så kommer det någon form av praktisk tillämpning. Startar man med det att det ovillkorligen skall leda till praktisk tillämpning, då blir det helt sterilt." Man kan definiera praktisk tillämpning i vidare bemärkelse och då blir det negativt att man inte hinner se sammanhanget i stort, utan tvingas avhjälpa problem som skolleda genom åtgärder som inte tar hänsyn till helheten. "Jag vill inte säga att jag upplevt insisterande på praktisk tilllämpning som enbart negativt. Jag har diskuterat mycket med Marklund och andra och jag förstår deras synpunkter också kanske. Man kan inte hålla på med rent tillämpad pedagogisk beställningsforskning, å andra sidan kan man inte köra helt på någon grundforskningslinje." Vanligast är att man i något varierande betydelse upplever insisterandet på praktisk tillämpning som ett "både och". Man anser att det till viss del är befogat. Om det gäller att inom t ex ett år hitta lösningen på ett problem upplever man kravet på praktisk tillämpning som negativt. Insisterande på praktisk tillämpning på forskningen i allmänhet tycker man däremot snarare är positivt och man har själv kravet på sig att det man forskar kring skall ha en praktisk nytta. Intervjuaren förutsätter dock att intervjupersonen bortser från den som han ser det "självklara" praktiska tillämpningen av forskningsresultaten. Vad frågan vill penetrera är huruvida man upplevt krav på omedelbar lösning av olika typer av problem och där man inte visat intresse för de djupare liggande orsakerna till detta.

Intervjuaren diskuterar i de flesta fall vad som kan läggas in i frasen "insisterande på praktisk tillämpning". Beroende på hur pass tydligt intervjuaren klargör vad han menar varierar svaren på denna fråga. Intervjupersonen kan också efter diskussion med intervjuaren ändra uppfattning: "Ja, ja, men då upplever jag det som relativt negativt". Några forskare är helt negativa till kravet på praktisk tillämpning. Uppdragsgivarna har haft orealistiska krav på vad forskning skulle kunna ge för resultat. Man vill inte att den praktiska tillämpningen skall vara ett krav, utan man tycker att det bör tas hänsyn till vilken typ av projekt det är frågan om. Någon anser att det blir helt meningslöst om man alltför starkt betonar den praktiska sidan av forskningsarbetet.

46. Inom varje forskningsprojekt måste man övervinna praktiska hinder. Vilka typer har Du mött?

De praktiska hinder man mött i projektarbetet är en fråga där svaren inte finns samlade på en plats i intervjuformuläret. Svaren är därför ojämnt representerade. De problem som nämns är ganska olikartade. Personalproblem nämns vid ett par tillfällen vara orsak till praktiska svårigheter.

Man vill ha ett fungerande teamwork eller få personalen att arbeta med de problem man har. Det gäller att hitta rätt personer för vissa uppdrag, intervjuare, rättare etc. Man har också problem i kommunikationen med vissa grupper, myndigheter, fackorganisationer, lärarhögskola. Administrativa hinder som lokalproblem, att få möjlighet att utnyttja apparatur, snabbt finna litteratur, få manuskript utskrivna, väntetid på datacentralen är ytterligare problem som tas upp av intervjupersonerna. Flera är osäkra på vad som avses med praktiska problem. "Vad menar du med praktiska problem? Information tycker jag är ett praktiskt problem." "Vad är praktiska problem här?"

47. På vilket sätt har Du övervunnit dem?

När det gäller att lösa de praktiska problem som uppkommit framkommer få förslag. Man ansöker om mera pengar, man kompromissar och försöker avveckla alltför omfattande engagemang eller man försöker avgränsa olika arbetsuppgifter som kan överlämnas till olika personer.

48. Hur stor del av Din tid ägnar Du i genomsnitt per år åt att lösa praktiska problem?
Anm. skattningsskalor

Svaret följer ej i anslutning till frågan.

3.8.2 Sammanfattning (25, 26, 27, 40, 44, 45, 46, 47, 48)

Diskussionen kring administration och praktiska problem är mycket svår att sammanfatta, eftersom man definierar praktiska problem på en mängd olika sätt och en stor del av svaren upptas av definitionsfrågor i stället för diskussioner kring de praktiska problemen i sig. Frågorna kring administration och utbildning är präglade av viss okunskap hos forskarna. Man är helt enkelt inte insatt i problematiken och svaren blir en produkt av diskussioner i intervjusituationen. Rent allmänt är intrycket ändå att forskarna upplever administrativa uppdrag som störande.

3.9 Personlig referensram

3.9.1 Resultatredovisning

35. I förekommande fall: Vad var skälet till att Du har ändrat Ditt verksamhetsområde?

Huruvida forskarna ändrat sitt intresseområde under åren är oklart. De få forskare som besvarat frågan uppger inga idémässiga skäl till varför man ändrat intresseområde; finansiella eller praktiska omständigheter har varit avgörande.

36. Forskare identifierar sig ofta med vissa grupper; vilken känner Du Dig mest tillhörande?
Anm. skattningsskalor

37. Inom varje enskilt område utvecklas ofta olika specialiseringar såsom skaltekniker, experimentatorer, surveyexperter, utbildningsplanerare etc. Hur skulle du vilja karakterisera Dig?

Vid en snabb kontroll av de sparsamma kommentarerna till skattningsskalorna 35-37 tycks någon typ av pedagog-lärare vara vad man helst identifierar sig med, låt vara med en något glidande definition på dessa funktioner. "... lärare upplever sig inte som pedagoger tyvärr. De upplever som om de utför det praktiska arbetet medan pedagoger har en lärarteoretisk klang". "Utbildningsmässigt tillhör jag pedagogerna, känslomässigt vete katten."

Vid fråga 37 förekommer några frågetecken. "Stickprovstekniker, experimentator, systemanalys, forskningsplanerare, vad menar du med det?" "Vad är det för skillnad på skaltekniker och mätteoretiker?" "Systemanalytiker, det är väl konventionell mening på det ...". "Det beror på vilken mening man lägger i den ...". "Ja, utbildningsplanerare så tillvida att jag varit med och planerat dom kurser som jag har lagt upp själv. Det är klart. Men inte utbildningsplanerare så jag skriver läroplaner."

Kommentarerna ger en liten fingervisning om att vad de olika specialiteterna står för kan uppfattas olika. Kommentarerna är emellertid sparsamma, och alltför stor vikt behöver inte läggas vid olika tolkningsmöjligheter.

38. Skulle Du kunna ge några konkreta förbättringsförslag med avseende på Dina personliga önskemål?

Svaret följer ej i anslutning till frågan.

39. Ett ofta förekommande fenomen är också att man känner sig tillhörande en grupp forskare som man känner personligen eller genom tidskriftsartiklar - s k osynliga samfund. Tycker Du att Du tillhör något sådant? Om ja, vilket eller vilka?

Anser forskarna att de tillhör ett osynligt samfund? Lika många svarar ja som nej. De namn som uppges är antagligen i de flesta fall felstavade. De flesta forskare som upplever sig tillhöra ett osynligt samfund identifierar sig med internationella grupperingar. Endast ett namn, Kobb, förekommer mer än en gång. Intressegemenskapen bland de svenska forskarna sedd ur denna synvinkel är alltså liten.

3.9.2 Sammanfattning (35, 36, 37, 38, 39)

Forskarna upplever sig som pedagoger, men verkar ändå osäkra på vad en pedagog egentligen är. Man identifierar sig med internationella namn. Man är klar över vilka grupper man sympatiserar med, men verkar ändå inte riktigt övertygade om sin roll i större sammanhang.

3.10 Nuvarande projekt

3.10.1 Resultatredovisning

41. Hur skulle Du vilja klassificera Ditt projekt med avseende på inslag av (1) grundforskning, (2) tillämpad forskning och (3) utvecklingsarbete?

Anm. skattningsskalor

Kommentarerna kring skattningsskala 41 visar ett visst missnöje kring definitionerna. "Jag är inte särskilt förtjust i att dela upp det i grundforskning och tillämpad forskning." "Det är så svårt att ha distinktionen grundforskning och tillämpad forskning, det är så oerhört vanskligt redan det, att det leder till en lång diskussion." "Det är hemskt diffusa begrepp alltihop." "Börjar man diskutera det så har man kanske lite olika uppfattning om vad man ska lägga in i dom här begreppen." Några tycker att definitionerna är svårförståeliga.

42. En annan indelning som nyligen framfördes är (1) adaptiv forskning, (2) explorativ forskning och (3) hög-risk-forskning. Hur skulle Du vilja klassificera Ditt projekt med avseende på inslag av: Adaptiv forskning, explorativ forskning och hög-risk-forskning.

Anm. skattningsskalor

Vid skala 42 är kommentarerna av mera diskuterande karaktär. "Så det är väl inte adaptivt då." Intervjuaren: "Det tycker jag inte." "Det är bra att ha dig här, du vet att det är svårt att kommunicera innebörden utav frågor här." "Definitionerna är så övergripande och projektet har en sådan begränsad bit. Det blir väldigt ungefärliga siffror." "Jaha. Det här är mycket grova skattningar. Jag väljer t ex adaptiv forskning fast inte i någon konservativ fast försvarande innebörd."

3.10.2 Sammanfattning (42-42)

Kommentarerna är inte speciellt utförliga. Man diskuterar kring definitionerna. Trots ett visst missnöje är kritiken inte särskilt hård.

3.11 Metodik

3.11.1 Resultatredovisning

43. Det formuleras knappast problem för vilka det totalt saknas undersökningstekniker. Skulle Du kunna ange på vilket sätt Du har försökt att sammanlänka projektskiss med undersökningstekniker? I vilken fas skedde detta?

De flesta forskare länkar samman metod med projektskiss redan på ett tidigt stadium. Man menar också att det är processer som griper in i var-

andra. Det är sällan metoderna kommer in i undersökningen på ett senare stadium. Några forskare poängterar att man först ställer problemet och därefter inför lämpliga tekniker.

51. Vilka forskningsmetodiska tillvägagångssätt upplever Du som mest tillfredsställande?
Anm. skattningsskalor

På frågan vilka metoder man föredrar i forskningsarbetet är synpunkterna tämligen varierande. Återkommande preferenser är experiment samt empiriska studier. Övriga forskningsmetoder som nämns är gruppdynamiskt arbetssätt, historisk-komparativ metodik och inträngande analyser. Några forskare menar att metoden helt är beroende av problemet. "Jag kan inte förstå hur man kan vara antingen eller alltså ...". Det beror på forskningsuppgiften vilken metod man föredrar.

3.11.2 Sammanfattning (43, 51)

Sammanlänkning av projektskiss och undersökningsteknik sker redan i början av en undersökning. Antagligen krävs i projektskissen en redovisning av vilka tekniker man avser använda och man blir på det sättet påverkad att foga samman dessa, kanske tidigare än man annars skulle ha gjort. De metoder man föredrar att arbeta med är ganska varierande.

För ytterligare information om här berörd intervjustudie hänvisas till B. Bierschenk (1974).

4. REFERENSER

Anward, J. Litteratur och språk som objekt för vetenskap. Häften för kritiska studier, 1970, III, (1), ss 41-48.

Bierschenk, B. Perception, strukturering och precisering av pedagogiska och psykologiska problem på de pedagogiska forskningsinstitutionerna i Sverige. Pedagogisk-psykologiska problem, Nr 254, 1974.

Enerstvedt, Th. Vetenskap som pedagogik. Oskarshamn: Verdandidebatt, 1971.

Hirsch, E. O. Jr. Validity in interpretation. New Haven and London: Yale University Press, 1967.

Lindsay, G. & Aronson, E. The handbook of social psychology. Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company, Inc., 1954. Ss 596-620.

Ljungdal, A. Marxismens världsbild. Stockholm: Panbok, 1967.

Madsen, P. Ideo-lingvistik. Häften för kritiska studier. 1969, VII, (2).

Department of
Educational and
Psychological Research
School of Education
Malmö, Sweden

Abstract card

Reference card

Annerblom, M. -L. En impressionistisk innehållsanalys av intervjuer med forskare på pedagogiska institutioner i Sverige. /Interviews with researchers in departments of education in Sweden: An impressionistic analysis. / Pedagogisk-psykologiska problem (Malmö: Lärarhögskolan), Nr 255, 1974.

This report, based on an interview study, presents the views of forty researchers at departments of education on the scientific process. The technique used in this investigation is impressionistic, and the analysis includes: motivation, information search, relationships, influences on project plan, interest spheres, personal situation, program budgeting and practical problems, frame of reference, suggested projects and methodology.

Indexed:

1. Impressionistic analysis
2. Research process
3. Educational Departments

Annerblom, M. -L. En impressionistisk innehållsanalys av intervjuer med forskare på pedagogiska institutioner i Sverige. /Interviews with researchers in departments of education in Sweden: An impressionistic analysis. /Pedagogisk-psykologiska problem (Malmö: Lärarhögskolan), Nr 255, 1974.